

วารสาร

ภัคดีชุมพลปริทรรศน์

JOURNAL OF PHAKDI CHUMPOL REVIEW

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568 Vol.3 No.1 Janury-April 2025

ISSN 3057-0514 [ONLINE]

082 134 1049, 064 442 4698

jornal.huaihinfon@gmail.com

วารสารกักตุนผลปริทรรศน์

Journal of Phakdi Chumpol Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 [มกราคม-เมษายน 2568]

Vol.3 No. 1 [January-April 2025]

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หนังสือและบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารกักตุนผลปริทรรศน์

สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยหินฝน

หมู่ที่ 8 ตำบลวังทอง อำเภอกักตุนผล จังหวัดชัยภูมิ 36260

โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

อีเมล jornal.huaihinfon@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพภาวนาวิกรม
พระศรีสัจญาณมุนี, ผศ.ดร.
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโต, ผศ.ดร.
พระมหานุประสิทธิ์ วราภินโนโท
พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ (กันจู่), รศ.ดร.

พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม, รศ.ดร.

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
เจ้าสำนักวัดห้วยหินฝน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดห้วยหินฝน
ผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมหานรินทร์ สุรบุญโณ, ผศ.ดร

บรรณาธิการผู้ช่วย

ดร.พูนศักดิ์ กมล

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.
พระครูสังวรวิริรักษ์, ผศ.ดร.
พระครูใบฎีกาหัตถ์ กิตติโนโท, ผศ.ดร.
พระมหาปัญญาวรวัฒน์ สิริภทโท, ผศ.ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อริสุทธิโยธิน
ดร.กนกกรส ผลการกุล
ดร.อัญชลี ยุคล ณ อยุธยา

ดร.ศุภานนท์ ขอบประดิษฐ์
ดร.ฐิตยาพร ไชยวิมลศิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลการกุล.
อาจารย์พิเศษ คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิการสาร

ดร.พูนศักดิ์ กมล

พิมพ์ที่

สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยหินฝน

หมู่ที่ 8 ตำบลวังทอง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ 36260

โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

อีเมล jurnal.huaihinfon@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารภักดีชุมพลปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ได้เปิดรับบทความที่มาจากหลายหน่วยงานจึงทำให้มีเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละบทความจะมีการพิจารณาถึงเรื่องคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือเรื่องคุณภาพนั้นทุกบทความล้วนได้รับการพิจารณาตรวจสอบบทความอย่างละเอียดรอบคอบและในส่วนเชิงปริมาณนั้นก็ไม่รับบทความในจำนวนที่มากเกินไปเพื่อสะดวกกับการบริหารจัดการวารสาร โดยฉบับนี้มีจำนวน 5 เรื่องดังนี้

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เขียนโดย สัณชัย ทิพย์โอสถ, กันตพงศ์ ศานติศิริ, สมบูรณ์ ดอกแก้ว, จตุพร สิมมะลี, สุธะเกียรติ บุญมาตุ่น, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และคณะสำนักศาสนศึกษาวัดเจติยหลวง เชียงใหม่

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) อนุสาวรีย์แห่งชัยชนะในสงครามอานามสยามยุทธกัมพูชา เวียดนาม : วัดชัยชนะสงคราม กทม.เขียนโดย พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดิเรก ด้วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 2) เอสโตเนีย : ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในทาลลินท์ ประเทศ Digital เขียนโดย พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดิเรก ด้วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 3) การกล่อมเกลாதองเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เขียนโดย วิธัญญารัตน์ พวงสาหร่าย, พระปัญญวัฒน์ คุณุตตลีโล (อโนราช) นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา, วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม 4) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรม เขียนโดย พระปัญญวัฒน์ คุณุตตลีโล (อโนราช) วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระมหานรินทร์ สุรพลโย, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ			หน้า
1	อนุสาวรีย์แห่งชัยชนะในสงครามอานามสยามยุทธ กัมพูชา เวียดนาม : วัดชัยชนะสงคราม กทม. Monument to Victory in the Annam War, Khmer Battlefield, Vietnam: Wat Chaichana Songkhram, Bangkok. พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ดิเรก ต้วงลอย มัลลิกา ภูมะธน		1
2	เอสโตเนีย : ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในทาลลินท์ ประเทศ Digital Estonia: Travel Experiences in Tallinn Digital Country. พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดิเรก ต้วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน		12
3	การกล่อมเกลາทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษา Political socialization According to Buddhism of Secondary school students ฉันทรัตน์ พวงสาหร่าย, พระปัญญาวัฒน์ คุตตสีโล (อโนราช)		30
4	การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง แบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรม Integrating Buddhist principles to strengthen political culture Participatory model according to the principles of Iddhipatthamma. พระปัญญาวัฒน์ คุตตสีโล (อโนราช)		45
5	รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ Learning model on the Threefold Learning in the Tripitaka Studies 1 course of students at Mahamakut Buddhist University: Lanna Campus, Mueang District, Chiang Mai Province สัญญาชัย ทิพย์โอสถ, กันตพงศ์ ศานติศิริ, สมบูรณ์ ดอกแก้ว, จตุพร สิมมะลี สุรเกียรติ์ บุญมาตุ่น		59

อนุสาวรีย์แห่งชัยชนะในสงครามอานามสยามยุทธ

กัมพูชา เวียดนาม : วัดชัยชนะสงคราม กทม.

Monument to Victory in the Annam War, Khmer Battlefield, Vietnam: Wat
Chaichana Songkhram, Bangkok.

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ดิเรก ด้วงลอย มัลลิกา ภูมะธน

Phrapalad Raphin Buddhiso, IDirek Duangloy, Mallika Phumathon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

Email : raphind@yahoo.com

วันที่รับบทความ (Received) : 22 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 11 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนถึง อนุสาวรีย์แห่งชัยชนะในสงครามอานามสยามยุทธ เขมร เวียดนาม : วัดชัยชนะสงคราม กทม. อันเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนแนวคิดในเรื่องชัยชนะกับการสร้างอนุสรณ์สถานในพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสังเกตจากพื้นที่จริง และเขียนนำเสนอในรูปแบบบทความทางวิชาการ

การสร้างอนุสรณ์สถานที่เนื่องด้วยชัยชนะจากสงครามมีอยู่ทั่วไปทั่วโลก โดยวัดชัยชนะสงคราม เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ถูกสร้างด้วยคติดังกล่าว โดยเป็นวัดในพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นในบริเวณบ้านและที่ดินของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ภายหลังจากเดินทางไปรบชนะญวนและเขมรกลับมา ได้มีจิตศรัทธายกที่ดินและบ้านถวายเป็นวัด ตั้งชื่อว่า "วัดชัยชนะสงคราม" เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการมีชัยชนะสงคราม อยู่ในพื้นที่คลองถม ในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร วัดถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ของชัยชนะในสมรภูมิกัมพูชา โดยมีวัดหรือศาสนสถานที่เนื่องด้วยสงครามและเหตุการณ์นี้ อาทิ วัดเทพสุธา วัดพระไกรสิทธิ์ (น้อย) และ วัดปราบปัจจามิตร หรือ วัดกระโดน (รศ. ๒๓๘) ที่เมืองพระตะบอง ที่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2388 วัดพระพุทธไสยาจารย์ หรือ วัดเจนน้อมเกล้า (รศ. ๒๓๘) ที่พนมเปญ ล้วนเนื่องจากเหตุการณ์ในสมรภูมิในครั้งนั้นด้วย ประหนึ่งเป็นอนุสรณ์แห่งสงครามและการต่อสู้ในอดีตด้วย

คำสำคัญ: อนุสาวรีย์แห่งชัยชนะ, อานามสยามยุทธในเขมรและเวียดนาม, วัดชัยชนะสงคราม

Abstract

This article is written about Victory Monument in the Siam Yutta War, Cambodia, Vietnam: Wat Chaichana Songkhram, Bangkok, which is a religious place in Buddhism that reflects the concept of victory and the creation of monuments in Buddhism. Use study methods from documents, research, and observation from real areas. and write and present it in the form of an academic article

The results of the study concluded that Memorials to victory in war are erected all over the world. By Wat Chai Chana Songkhram It is another place that was built with such a motto. It is a Buddhist temple built in the area of the house and land of Chao Phraya Bodindecha (Sing Singhaseni), a major army commander in the reign of King Rama III after returning to fight against the Vietnamese and Cambodians. Devotees raised up land and houses to make a temple and named it "Wat Chaichana Songkhram" to commemorate the victory in the war. Located in the Khlong Thom area In Samphanthawong District Bangkok That was built as a memorial to the war in Cambodia. And there are temples or places of worship related to the war and events related to that war, such as Wat Theplila, Wat Phra Kraisi (Noi) and Wat Prappachamit or Wat Kradon (វត្តក្តលដូនចារ) in Battambang City. Built in 1845, Wat Phra Phutthakosachan or Wat Chen Dom Daek. (វត្តព្រះពុទ្ធបោសា ចាញ់) at Phnom Penh, all due to the war and events on the battlefield at that time as well. It is as if it is a memorial of past wars and battles.

Keywords: Victory Monument, Annam Battlefield in Cambodia and Vietnam, Victory War Temple

บทนำ

อนุสรณ์สถานหรือสถานที่ที่ถูกสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะมีอยู่ทั่วโลก เรียกว่า ชัยชนะของสงครามเป็นสัญลักษณ์ของผู้ชนะที่สร้างอนุสรณ์สถานไว้เป็นหลักฐานหรือเฉลิมฉลองต่อชัยชนะนั้นๆ กรณีของผู้เขียนมาร่วมพิธีพระราชทานเพลิงศพ (17 มีนาคม 2567) พระราชวริยะสุนทร (ยิน วรกิจใจ) อดีตคณบดีคณะสังคมศาสตร์ และอดีตรองอธิการบดี มจร ณ วัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) กทม. (พระมหาสยาม สยามิโก และคณะ, 2567) โดยความเป็นมาของวัดชัยชนะสงคราม คือวัดที่ถูกสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะ ด้วยเหตุการณ์ของสงคราม ในสมรภูมิกอญสยามยุทธ (ถนอม อานามวัฒน์, 2516) ที่มีพื้นที่การต่อสู้ อยู่ในกัมพูชา และบางส่วนของเวียดนาม โดยมีเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และความทรงจำร่วม

บางประการเช่นรัชกาลที่ 3 กับการให้ชุดคลองแสนแสบ (วารสาร จิวชัยศักดิ์, 2556) การสร้างวัดร่วมกับเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานในเหตุการณ์นั้น ๆ (รุ่งอรุณ กุลธำรง, 2556) ดังนั้นภาพจำเหล่านี้จึงปรากฏเป็นความทรงจำของผู้เขียน ในฐานะที่เคยไปใช้ชีวิตอยู่ในกัมพูชารับรู้ผ่านเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับกัมพูชาและบทบาทของเจ้าพระยาบดินทรเดชา ในพื้นที่ของเขมร จนกระทั่งเมื่อได้มีโอกาสมาที่วัดชัยชนะสงคราม จึงเยี่ยมชมภาพรวมพร้อมกับชมประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่อันเนื่องด้วยกัมพูชา เวียดนาม อนุสรณ์สถานแห่งความทรงจำที่เนื่องด้วยสงครามและการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาให้เป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะแห่งสงครามในอดีตนั้น ซึ่งจะได้เขียนนำเสนอแบ่งปันข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่ของศาสนสถานนี้ต่อไป

ภาพที่ 1 ผู้เขียนร่วมพิธีพระราชทานเพลิงศพ พระราชวริยະสุนทร (ยิน วรกิจใจ) อดีตเจ้าอาวาสวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) กรุงเทพฯ อันเป็นที่มางานเขียนนี้ (ภาพผู้เขียน 17 มีนาคม 2567)

ภาพที่ 2 พิธีพระราชทานเพลิงศพ พระราชวริยະสุนทร (ยิน วรกิจใจ) อดีตเจ้าอาวาสวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) แลสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเกี่ยวเนื่องเป็นรูปสิ่ง (เสนีย์) ที่หน้าบ้านอุโบสถวัด (ภาพผู้เขียน 17 มีนาคม 2567)

ชัยชนะกับศาสนสถานในพระพุทธศาสนา

การแสดงออกต่อชัยชนะ หรือความสำเร็จ คงเป็นเรื่องปกติของมนุษย์แต่วิธีการหรือนัยยะของการแสดงออกคงแตกต่างกันไปตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เหมาะสม ดังกรณีของการสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เพื่อเทิดทูนวีรกรรมของทหาร ตำรวจ และพลเรือนที่เสียชีวิตไปในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เรื่องการปรับปรุงพรมแดนไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิต 59 คน ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน โดยพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นผู้วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484 และจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผู้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2485 ที่นัยหนึ่งเป็นการอธิบายถึงชัยชนะของสงครามอินโดจีน หรือการสร้างวัดใหญ่ชัยมงคล พระนครศรีอยุธยา ในช่วงสมัยของพระนเรศวร (พ.ศ. 2133-2148, 14 ปี 271 วัน) ที่ถือว่าการประกาศเอกราชเป็นนัยยะสำคัญของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงเมื่อคราวพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี (พ.ศ. 2325-2352) เมื่อพุทธศักราช 2325 มีพระราชประสงค์ที่จะสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นให้คล้ายคลึงกับกรุงศรีอยุธยามากที่สุด วัดที่ตั้งอยู่ใกล้พระบรมมหาราชวังได้ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ ตลอดจนเปลี่ยนชื่อวัดให้เหมาะสม โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อวัดกลางนาเป็นวัดทองปุม และให้เป็นวัดพระสงฆ์ฝ่ายรามัญ เช่นเดียวกับวัดทองปุมที่กรุงศรีอยุธยา เพื่อเทิดเกียรติทหารชาวรามัญในกองทัพสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (พ.ศ. 2286-2346) ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับพม่าในสงครามเก้าทัพ เมื่อ พ.ศ. 2328 สงครามที่ท่าดินแดงและสามสบ เมื่อ พ.ศ. 2329 และสงครามที่นครลำปางป่าซาง เมื่อ พ.ศ. 2330 สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดทองปุมแล้วถวายเป็นพระอารามหลวงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดชนะสงคราม เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ทรงมีชัยชนะต่อพม่าในการรบทั้ง 3 ครั้ง รวมไปถึงการสร้าง วัดชัยชนะสงคราม จังหวัดตาก ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะเช่นกัน ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. 2258 เดิมชื่อ วัดท่าชัย หรือ วัดดอยท่าชัย แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดท่าแค ตามชื่อหมู่บ้าน สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ในการที่กองทัพอยุธยาได้รับชัยชนะในการรบสู้กับข้าศึกในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ โดยบริเวณด้านหลังหมู่บ้านมีคันคูซึ่งสมเด็จพระมหาจักรพรรดิมีรับสั่งให้ทหารขุดดินทำคันคูด้านทานกองทัพข้าศึก บริเวณที่ขุดปัจจุบันเรียกว่า หนองคา ยังปรากฏให้เห็นอยู่ หรือวัดอาษาสงคราม ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะ แต่เป็นการตีความอีกแบบว่าสงครามทำให้มีคนตายจึงประหนึ่งเป็นการสร้างเพื่อล้างบาป ซึ่งมีประวัติว่าสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2363 สมิงอาสาสงครามหลังรบชนะข้าศึกได้ถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดเป็นการล้างบาปและตั้งนามวัดตามราชทินนาม วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496

อีกนัยหนึ่งหากผ่านกระบวนการตีความกรณีเมื่อจำเพาะไปที่กัมพูชา ศาสนสถานในพระพุทธศาสนากรณีของนครธม ย่อมเป็นเครื่องยืนยันต่อชัยชนะของพระพุทธศาสนาต่อรัฐอินดู ในช่วงคาบเกี่ยวและเป็นรอยต่อของกันและกัน หรือบุโรพุทโธ แห่งอินโดนีเซียที่ได้ชื่อว่าเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ได้เป็นเครื่องยืนยันต่อประเด็นสาธารณะให้เห็นได้อย่างชัดเจน ว่าเป็น

มรดกของพระพุทธศาสนาอีกนัยหนึ่งเป็นอนุสรณ์แห่งกาลเวลาที่ยืนยันว่าพระพุทธศาสนาเคยเจริญหรือมีถูกยอมรับโดยฝ่ายปกครอง จนกระทั่งกลายเป็นส่วนสำคัญของสังคมในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นกัน

วัดทางพระพุทธศาสนากับมรดกจากสงครามของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

หากศึกษาสงครามอานามสยามยุทธในสมรภูมิของกัมพูชา เวียดนาม จะพบว่ามีบุคคลเช่น เจ้าพระยาบดินทร์เดชา เป็นบุคคลสำคัญ การขุดคลองแสนแสบ (ศานติ ภักดีคำ, 2553) การสร้างวัดที่เนื่องด้วยการขุดคลอง การสร้างวัดไว้เป็นอนุสรณ์สถานแห่งความสำเร็จ หรือการแสดงออกต่อความสำเร็จในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งวัดชัยชนะสงคราม ที่ผู้เขียนได้เดินทางไปร่วมงานศพก็เป็นอีกสถานที่หนึ่ง ด้วยความทรงจำและรับรู้ของผู้เขียนวัดแห่งนี้เป็นวัดที่เนื่องด้วยสงคราม หรือสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะ และยังมีเหตุการณ์ที่เนื่องด้วยวัดดังกล่าวก็คือเจ้าคุณอิน (พระราชวิริยสุนทร (อิน วรกิจโจ), พ.ศ. 2540-2566) เป็นอดีตคนบตีที่ผู้เขียนปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ (1 มิถุนายน 2567-) ในปัจจุบัน และบุคคลที่เป็นรักษาการเจ้าอาวาสในปัจจุบัน พระศรีรัตนนิมิต (วีรภัทร รตนบุญ, พ.ศ. 2566-) เป็นอดีตนิสิตที่ผู้เขียนเคยบรรยายถวายความรู้ในระดับปริญญาเอกสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งมีความทรงจำเนื่องด้วยวัดชัยชนะสงครามและเนื่องด้วยบุคคลที่อยู่อาศัยที่วัดแห่งนี้

ในส่วนการเดินทางครั้งนี้เมื่อไปร่วมงานศพแล้ว จึงให้ประหวัดถึงเจ้าพระยาบดินทร์เดชา ในสงครามในพื้นที่กัมพูชา โดยเนื่องด้วยการสร้างวัดเป็นอนุสรณ์สถานแล้ว ยังมีลักษณะอีกประการหนึ่งคือการสร้างวัดหรือทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยศาสนาใน 2 กรณีคือเป็นชาวพุทธ แสดงออกต่อความเชื่อทางศาสนา ในฐานะเป็นวิถีของชาวพุทธ อีกนัยหนึ่งเป็นประหนึ่งการสำนึกต่อความรุนแรงในฐานะที่เป็นสถานที่ “ไถ่ถอน” ต่อสำนึกบางประการทางศาสนา และอีกกรณีหนึ่งเป็นการสะท้อนคิดเพื่อบอกว่า ผิดแต่ก็ไถ่ถอนความผิดด้วยการแสดงออกอีกสิ่งหนึ่ง

วัดชัยชนะสงคราม เดิมชื่อ "วัดตึก" สร้างขึ้นในบริเวณบ้านและที่ดินของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 3 ภายหลังจากเดินทางไปรบชนะญวนและเขมรกลับมา ได้มีจิตศรัทธายกที่ดินและบ้านถวายเป็นวัด ตั้งชื่อว่า "วัดชัยชนะสงคราม" เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการมีชัยชนะสงคราม อยู่ในพื้นที่คลองถม ในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

รวมไปถึงการสร้างศาสนสถานในพื้นที่ของสงครามอย่าง วัดพระพุทธโฆสาจารย์ ที่มีข้อมูลว่าได้รับการบูรณะโดยเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เมื่อครั้งที่ยกทัพมาที่กรุงพนมเปญ สันนิษฐานว่าวัดคงเกิดความเสียหายมากหลังจากเวียดตามเข้ามาปกครองพนมเปญ เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดและสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ใน พ.ศ. 2385 เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองทรงเครื่อง วัดพระพุทธโฆสาจารย์ หรือ วัดเงินหม้อมแงก (វត្តព្រះពុទ្ធបោសាចារ្យ) เป็นวัดที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา (ศานติ ภักดีคำ, 2560; ไทยรัฐ, 2558) ด้วยเหตุที่วัดอยู่ใต้ไอร์จันตีเหล็ก จึงได้ชื่อว่า "วัดเงินหม้อมแงก" ซึ่งแปลว่า "เงินตีเหล็ก" ตามประวัติสร้างขึ้นตามพระบรมราชโองการของเจ้าพระยา

ญาติ ผู้ตั้งเมืองพนมเปญ ได้สถาปนากรุงพนมเปญเป็นราชธานีครั้งแรกในปี พ.ศ. 1978 แล้วสร้างวัดวาอารามพร้อม ๆ กันหลายวัด ดังความว่า

"พระบรมมหาราชวังได้ก่อสร้างขึ้นทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของภูเขาโดนเปญ (เขายายเพ็ญ) พระองค์ได้จัดแจงขุดคลอง พูนดินก่อสร้างถนนหนทาง และวัดพนมให้ได้สดสวยงาม เจดียใหญ่เหนือยอดเขาโดนเปญ ตั้งอยู่ด้านหลังพระวิหาร ได้ถูกก่อสร้างโดยพระองค์ เพื่อที่จะประดิษฐานพระพุทธรูปจตุรทิศทำด้วยสัมฤทธิ์ พระองค์ได้จัดแจงสร้างวัดวาอารามที่รอบวัดพนม มีวัดลังกา สำหรับประดิษฐานพระคัมภีร์ไตรปิฎก วัดอุณาโลมและวัดพระพุทโธสะ (วัดเงินด้อมแตก-วัดจันทิเหล็ก)

ส่วนความเกี่ยวเนื่องกับเจ้าพระยาบดินทรเดชา เมื่อครั้งที่ยกทัพมาที่กรุงพนมเปญ สันนิษฐานว่า วัด วัดพระพุทโธสาจารย์ คงเกิดความเสียหายมากหลังจากเวียดตามเข้ามาปกครองพนมเปญ เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จึงได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดและสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ใน พ.ศ. 2385 เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองทรงเครื่อง หน้าวัดมีตุ๊กตาทองตั้งแบบทหารจีนสมัยราชวงศ์หมิง ด้านหน้าวิหารโดยมีศาลาจารึกเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ปักอยู่ด้านหน้าเจดีย์ (ศานติ ภักดีคำ, 2549)

ศาสนสถานอีกแห่งหนึ่งในเหตุการณ์สงครามในกัมพูชา คือ วัดปราบปัจจามิตร หรือ วัดกระโดน (វត្តក្របដូនារ) อยู่ในเมืองพระตะบอง (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2022) ที่มีข้อมูลว่าสร้างในช่วง พ.ศ. 2388 ที่มีความดังปรากฏใน ว่า

วัดกโธลเป็นวัดโบราณ มีกำเนิดในสมัยนั้นด้วย แต่เดิมวัดนี้เป็นที่ตั้งค่ายของเจ้าพญาบดินทร์ แต่ภายหลังได้อุทิศที่ดินนี้ถวายพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างวัดอารามแห่งหนึ่งชื่อว่า 'วัดปราบปรามปัจจามิตร' เขาสังเกตเห็นมีเหลือเจดีย์ ข้างหลังพระวิหาร ในลักษณะการตกแต่งที่แปลกแตกต่างจากวัดอื่นๆ ในจังหวัด (พระตะบอง)...มีเรื่องเล่าว่าเมื่อครั้งที่เจ้าพระยาบดินทรเดชาพาช้างเดินผ่านช้างทั้ง 4 เชือกหยุดพร้อมกันถือว่าเป็นลางดี ท่านจึงให้สร้างวัดขึ้นที่นี่ ด้านหน้าอุโบสถก็มีรูปปั้นช้าง 4 เชือกจำลองเหตุการณ์ในครั้งนั้น ต่อมาวัดนี้ก่อสร้างใหญ่โตเป็นวัดประจำตระกูลอภัยวงศ์ เจ้าเมืองพระตะบองที่ครองเมืองพระตะบองตั้งครั้งรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5

อุโบสถเป็นรูปแบบที่นิยมสร้างกันในกัมพูชา รูปแบบเช่นเดียวกับที่วัดแก้วพิจิตร หน้าบันอุโบสถทั้งด้านหน้าและหลัง เป็นตราจักรีวางบนพระแสงขรรค์ชัยศรี เปล่งแสงทองบนลวดลายชดช้อย ส่วนด้านหลังเป็นรูปพระตะบองบนพานแว่นฟ้า สัญลักษณ์ตำแหน่งเจ้าพระยาอัครราชธรรณิทร์ ภายในอุโบสถมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพระตะบองศรัทธามาก คือ เสาศระ 4 หน้า ที่เล่ากันว่าลอยมากับน้ำมีลักษณะเป็นท่อนไม้ แต่ด้านบนสลักเป็นรูปพระพุทธรูปทั้งสี่ด้าน ส่วนพระประธานในปัจจุบันเป็นองค์ใหม่ สร้างขึ้นหลังจากเขมรแดงทำลายองค์เดิมแล้วนำไปทำถนน และยังมีเสาไม้ในอุโบสถประดับด้วยแผ่นทองเหลืองแกะสลักพันรอบเสาทุกต้นไว้ ด้านหลังอุโบสถมีเจดีย์บรรจุอัฐิของผู้คนในตระกูลอภัยวงศ์ ซึ่งตรงประตูทางเข้ามีปูนปั้นเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) ยืนอยู่ตรงขอบประตู

ส่วนตึกอาคารหลังเก่าที่เคยใช้เรียนพระปริยัติธรรมทรุดโทรมมากแล้ว และมีปูนปั้นรูปต่างๆ เป็นปริศนาธรรมประดับตามเสาหมวกกำแพง ภายในวัดมีสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อกำกับว่ามีการนำพุนดินไปถมสร้างเป็นอาคารโบสถ์ (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ)

ภาพที่ 3 วัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) กรุงเทพฯ และวัดที่พนมเปญ อนุสรณ์ของเจ้าพระยาบดินทร์เดชา อันเนื่องด้วยสงครามและสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ (ภาพออนไลน์)

เนื้อความจารึกโดยย่อคือ ในปี พ.ศ. 2385 ตรงกับแผ่นดินรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยาบดินทร์เดชาได้รับพระบรมราชโองการให้ยกทัพออกจากกรุงเทพมหานคร ไปปราบผู้ล่งล้ำเข้ามาอยู่ในกรุงพนมเปญ ครั้นสำเร็จ เจ้าพระยาบดินทร์เห็นวัดวาอารามน้อยใหญ่มีความเสียหายมาก ก็เกิดจิตกุศลถึงกับสละทรัพย์จ้างวานไพร่พลช่วยกันซ่อมแซมวัดต่างๆ ให้เป็นพุทธสถานสืบไป และ “สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานขึ้นใหม่อีกองค์หนึ่ง สูงห้าวาสามศอกคืบ พุทธศักราชล่วงได้ 2385” ข้อความต่อจากนั้น เป็นการอัญเชิญเทวดามาร่วมรับรู้

หรือข้อมูลอันว่าด้วยวัดไชยชุมพลสงคราม อันมีที่มาประวัติว่าด้วยเรื่องศาสนสถานกับชัยชนะในสงครามที่ว่า

พระเจดีย์เก่าแก่ที่ตั้งอยู่ใกล้พระอุโบสถหลังเก่า กรมศิลปากรได้จัดขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานไว้ ตามประกาศครั้งที่ 1 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2478 ในสมัยโบราณกองทัพไทยได้เคยชุมพลเหล่าทหารที่ทะเลแล้วร่วมพิธีตั้งศาลเพิงตาบวงสรวงเทพารักษ์ทางไสยศาสตร์ก่อนที่จะออกไปรบประจันกับเหล่าศัตรู โดยชุมชุมร่วมพิธีกัน ณ ตรงที่ตั้งพระเจดีย์องค์นี้ และได้สร้างเจดีย์นี้เพื่อเป็นนิมิตฉลองชัย ชื่อ ไชยชุมพล แสดงว่าพระเจดีย์นี้สร้างขึ้นในที่ชุมพล ต่อมาขนานนามวัดให้เหมาะสมตามชัยนิมิตนี้

ดังนั้นในเหตุการณ์ที่เนื่องด้วยเจ้าพระยาบดินทร์เดชา จึงเนื่องด้วยความสำคัญดังกล่าว และก่อให้เกิดแนวคิดเรื่องอนุสรณ์สถานกับความเชื่อที่เนื่องด้วยสงคราม ดังนั้นวัดชัยชนะสงครามที่ผู้เขียนเดินทางไปเฝ้าศพ จึงเนื่องด้วยเขมรแต่เป็นการสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน คติของการสร้างวัดจึงเป็นคติหนึ่งของสังคมไทยหรือบุรพชนของสยามกับการสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์ รวมทั้งคติของการสร้างวัดนัยหนึ่งเพื่อเป็นการถวายเป็นกุศลถวายแด่พระสงฆ์และพระภิกษุสงฆ์ อิกนัยหนึ่งเป็นการแสดงออกที่เรียกว่าพลังแห่งศรัทธาในพระพุทธศาสนา และที่สำคัญอาจเป็นคตินิยมของชนชั้นปกครองที่มองว่าการสร้างวัดคือการแสดง “ทาน” ตามหลักของผู้ผู้นำในข้อทศพิธราชธรรม จึงกลายเป็นคตินิยมที่ว่าสร้างวัดให้ลูกวิ่งเล่น หรือคิดว่าด้วยการสร้างวัดเพื่อเอาใจชนชั้นนำ ดังคติการสร้างวัดในช่วงสมัยรัชกาลที่ 2 และ รัชกาลที่ 3 กรณีของวัดชัยชนะสงคราม รวมทั้งวัด

อื่น ๆ อีกจำนวนมาก แต่ที่ยกมาเป็นคติของการสร้างวัดเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแห่งตระกูลหรือสายตระกูลดังปรากฏในบริบทของสังคมไทย

ภาพที่ 4 วัดใหญ่ชัยมงคล อโยธยา วัดชนะสงคราม กทม.

อนุสรณ์สถานแห่งชัยชนะที่เนื่องด้วยศาสนสถานในพระพุทธศาสนา (ภาพออนไลน์)

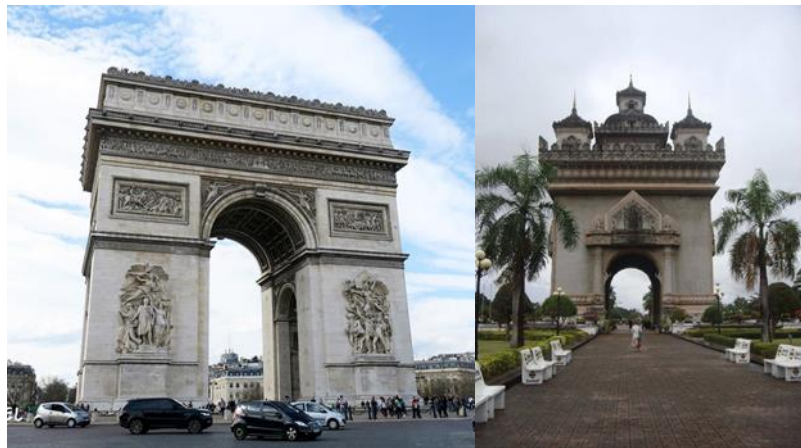
ภาพที่ 5 อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และ อนุสรณ์ดอนเจดีย์ชัยชนะแห่งพระนเรศวร (ภาพออนไลน์)

อนุสรณ์แห่งชัยชนะ

คติแห่งชัยชนะมีอยู่ทั่วโลก เป็นการสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความทรงจำ และในเวลาเดียวกันก็เป็นอนุสรณ์แห่งกาลเวลาด้วย ดังที่ทั่วโลกรู้จัก 1.ประตูชัยแห่งติตุส (Arch of Titus) 2.ประตูชัยแห่งอองรี (Triumphal Arch of Orange) 3.ประตูชัยสีดำ (Porte Noire) 4.ประตูชัยแห่งแซปติมิอุส แซเวรุส ในเมืองเลปติส เมกนา (Arch of Septimius Severus in Leptis Magna) 5.ประตูชัยแห่งแซปติมิอุส แซเวรุส ในกรุงโรม 6.ประตูชัยแห่งคาราคัลลา (Arch of Caracalla) 7.ประตูชัยแห่งกาเลริอุสและห้องโถงกลม 8.ประตูชัยแห่งคอนสแตนติน (Arch of Constantine) 9.ประตูชัยแห่งปราสาทนูโอโว (Arch of Castel Nuovo) 10.ประตูชัยแซ็ง-เดอนี (Porte Saint-Denis) ซึ่งมีความหมายเป็นสัญลักษณ์ของชัยชนะ หรือการชนะเป็นความหมายร่วมกันและกัน

ในกรณีของคติเรื่องสร้างอนุสรณ์แห่งชัยชนะ มีอยู่หลายแห่งด้วยกันทั้ง “ถนนเชียงใหม่” ตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์สงคราม เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ร่วมกันตีเมืองเชียงใหม่คืนจากพม่า (กองบรรณาธิการ

ศิลปวัฒนธรรม,2567) อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2485 ในเขมรเองก็มีวีเมียนเอกราช (Victory Monument) ที่ว่าด้วยด้วยชัยชนะ หรือการได้มาซึ่งเอกราชของกัมพูชาจากฝรั่งเศส การสร้างวัดเทพธิดา การสร้างวัดพระไกรสิทธิ์ (น้อย) (ศานติ ภักดีคำ,2557) จึงมีความหมายเป็นอนุสรณ์แห่งสงครามและชัยชนะด้วย หรืออาจไม่ถึงกับนิยามแบบวัดที่มีชื่อตรงตามศัพท์ก็ตาม เช่น “ชนะสงคราม” แต่องค์ประกอบของการสร้างมีนัยยะอันเนื่องด้วยสงคราม รวมไปถึงการสร้างวัดที่เจ้าพระยาบดินทรในฐานะแม่ทัพกัมพูชาในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการรบในพื้นที่กัมพูชา อาทิ วัดปราบปัจจามิตร หรือ วัดกระโดน (វត្តក្រដូន) ที่พระตะบอง เมื่อ พ.ศ. 2388 วัดพระพุทธโฆสจารย์ หรือ วัดเงินหม้อมแงก (វត្តព្រះពុទ្ធខោសោក) ที่พนมเปญ (โพสท์ทูเดย์,2558) และอาจเรียกว่าเป็นวัดประจำตระกูลก็อาจกล่าวได้ ส่วนวัดที่เนื่องด้วยชัยชนะทั้งวัดชนะสงคราม บางลำพู กรุงเทพฯ วัดชัยชนะสงคราม สัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ วัดชัยชนะสงคราม (จังหวัดตาก) วัดไชยชุมพลชนะสงคราม (กาญจนบุรี) วัดใหญ่ชัยมงคล (พระนครศรีอยุธยา) ล้วนเป็นวัดที่เนื่องด้วยสงครามหรือมีความเป็นมาโดยมีคติของสงครามเป็นตัววัดทั้งสิ้น [ผู้คนนิยมไปกราบไหว้เพื่อขอให้พระอำนวยการให้ตนมีชัยและชนะต่ออริราชศัตรู มากกราบไหว้บูชาเสริมสิริมงคลแก่ตัวเอง เป็นสัญลักษณ์แห่งความสำเร็จ] ดังนั้นจึงนิยามความหมายเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนากับอนุสรณ์สถานแห่งชัยชนะและสงคราม

ภาพที่ 6 ประตูกษัตริย์ที่ฝรั่งเศส ประตูกษัตริย์ที่เวียงจันทน์ ว่าด้วยเรื่องชัยชนะ แต่ตีความและให้คำอธิบายแตกต่างกัน (ภาพผู้เขียน)

ภาพที่ 7 อนุสาวรีย์เอกราช และอนุสรณ์สถานชัยชนะกลางกรุงพนมเปญ (ภาพออนไลน์)

บทสรุป

ดังนั้นอนุสรณ์สถานแห่งการสร้างวัดดังกรณีการสร้างวัดชัยชนะสงคราม ของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จึงเป็นประหนึ่งอนุสรณ์สถานแห่งสงครามแต่ใช้คติความเชื่อจากวัดและศาสนามาเป็นฐานในการแสดงออก รวมทั้งวัดที่มีชื่ออันเนื่องด้วยการสร้างศาสนสถาน “ชนะสงคราม” ๗ หรือการสร้างอนุสรณ์แห่งชัยชนะเป็นคตินิยมที่เป็นสากล เรียกว่า “ความยินดี” เป็นเรื่องของมนุษย์ในโลกนี้ หากย้อนกลับไปในกัมพูชา ก็จะมีอนุสรณ์แห่งชัยชนะของเวียดนามในคราวชนะเขมรแดง ที่เรียกว่าอนุสาวรีย์ 7 มกราคม 1979 หรือการชนะได้เอกราชของพระเจ้าสีหนุในคราวได้เอกราชจากฝรั่งเศส ก็จะมีอนุสรณ์แห่งเอกราชนั้นที่เรียกว่า “วิมานเอกราช” ซึ่งมีนัยยะของความทรงจำ มีนัยยะของเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ล้วนเป็นเรื่องน่าทรงจำ หรือควรค่าแก่การจดจำทั้งสิ้น

บรรณานุกรม

ถนอม อานามวัฒน์. (2516). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยเขมรและญวนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นกรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ไทยรัฐ. (2558). "จารึกพระยาบดินทร์ ยังอยู่ดีที่...พนมเปญ". สืบค้น 18 มีนาคม 2567.

จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/477130>

พระมหาสยาม สยามิโก และคณะ. (2567). อนุสรณ์พิธีพระราชทานเพลิงศพพระราชวริยสุนทร

(อิน วรภิจุใจ ป.ธ.๕). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.

โพสต์ทูเดย์. (2558). "แกะรอยไทย ในพระตะบอง". สืบค้น 18 มีนาคม 2567.

จาก <https://www.posttoday.com/lifestyle/340428>

รุ่งอรุณ กุลธำรง. (2556). วัดกับมัสยิดริมคลองแสนแสบ : ความเป็นมาและการดำรงอยู่. วารสารไทยศึกษา.

8 (2), 59-96.

วรารณ จิวชัยศักดิ์. (2556). คลองแสนแสบ : ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลง. วารสารไทยศึกษา.

8 (2),1-23.

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2022). "วัดกระโตนหรือวัดปราบปัจจามิตร". มุลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2567.

จาก <https://www.blockdit.com/posts/6341a0d61164e653f85a63d1>

ศานติ ภัคดีคำ. (2553). คลองแสนแสบ : ความสำคัญในฐานะเส้นทางเดินทัพไทย-กัมพูชา.หน้าจั่ว ว่าด้วย

ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมไทย. 6 (2553),165-180.

_____. (2549). ศิลารักษ์เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ณ วัดพุทธโฆสาจารย์ กรุงเทพมหานคร

(K.1213). วารสารดำรงวิชาการ .5 (2),172-186.

_____. (2557). "วัดเทพศิลา วัดของเจ้าพระยาบดินทรเดชา ที่สร้างครวชุดคลอง "แสนแสบ".

ศิลปวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2567

จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_39250

_____. (2560). "เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) กับบทบาทสร้างเมืองใหม่ในกัมพูชา".

ศิลปวัฒนธรรม. สืบค้น 15 มีนาคม 2567. จาก

https://www.silpa-mag.com/history/article_43224

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2567). เปิดที่มา “ถนนเชียงใหม่” ฝั่งธนบุรี ชื่อ “เชียงใหม่” แต่ทำไมมา

อยู่กรุงเทพฯ?. ศิลปวัฒนธรรม. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2567.

จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_133163?

เอสโตเนีย : ประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในทาลลินท์ ประเทศ Digital

Estonia: Travel Experiences in Tallinn Digital Country

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ดิเรก ด้วงลอย, มัลลิกา ภูมะชน

Phrapalad Raphin Buddhisar, IDirek Duangloy, Mallika Phumathon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

Email : raphind@yahoo.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 11 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาเชิงพื้นที่ของประเทศเอสโตเนีย ผ่านการเล่าเรื่องในพื้นที่ของการท่องเที่ยว ทาลลินน์ เมืองหลวงของประเทศเอสโตเนีย ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสังเกตเชิงพื้นที่ เขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการการศึกษาพบว่า เอสโตเนียเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาติ โดยแยกประเทศมาจากรัสเซียภายหลังยุคสงครามเย็น ได้มีการสร้างพัฒนาการของประเทศโดยใช้ทรัพยากรบุคคลเป็นกลไกสำคัญ จนกระทั่งประเทศเป็นผู้นำในการพัฒนาผ่านความเป็นรัฐบาลดิจิทัล และเป็นเมืองที่มีพัฒนาการสำคัญอย่างยิ่งยวด จนกลายเป็น E-Government และใช้ระบบ Digital เป็นกลไกสำคัญในการบริหารประเทศ ในส่วนเมืองทาลลินน์ที่เดินทางเป็นพื้นที่เมืองมรดกโลกของประเทศ เป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยว และมีจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศฟินแลนด์ Helsinki ที่มีเรือสำราญขนาดใหญ่ และเดินทางสะดวก ทำให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีคนนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว นับเป็นเมืองที่สถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์ มีความโดดเด่นแห่งยุโรปตะวันออก เชื่อมโยงกับประเทศยุโรปอื่นๆ ในด้านการท่องเที่ยวอย่างสำคัญ

คำสำคัญ : เอสโตเนีย ประเทศดิจิทัล ทาลลินน์

ABSTRACT

This academic article Studying the area of Estonia Through storytelling in the areas of Tallinn tourism The capital city of Estonia Using study methods from documents, research, spatial observation. Use it to write a story in the form of an academic article. The results of the study found that Estonia is a country that has developed historically as a nation state, separating it from Russia after the Cold War era. The country's development has been created using human resources as an important mechanism. until the country takes the lead in development through digital government And it is a city that has made extremely important developments until it has become E - Government and uses the digital system as an important mechanism for managing the country. The part of Tallinn that you travel to is a World Heritage city area of the country. It is an area of tourism. And there is a link between Finland and Helsinki with large cruise ships. and convenient travel Making it a tourist city where people like to travel. It is a city with unique architecture. It is unique in Eastern Europe. Links with other European countries Importantly in the field of tourism

Keywords: Estonia, Digital Nation, Tallinn.

บทนำ

จากประสบการณ์ของการเดินทางในประเทศเอสโตเนียอย่างน้อย 3 ครั้งในช่วงเวลาแตกต่างกัน ในช่วง พ.ศ.2552 จำนวน 2 ครั้ง และล่าสุดเดินทางใน กรกฎาคม พ.ศ.2565 นับเป็นประสบการณ์ที่เปลี่ยนไป ตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ภาพจำคือประเทศเอสโตเนีย แยกมาจากประเทศสหภาพโซเวียต เป็นประเทศที่อยู่ในฝั่งยุโรปตะวันออก มีการนำทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาคนมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ จนเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Digital เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน จากประสบการณ์ในการเดินทาง ผู้เขียนจะได้นำมาเล่าแบ่งปันเป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ เล่าแบ่งปันในการบริหารจัดการประเทศและพื้นที่ภายในประเทศ โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร ประสบการณ์ที่พบเห็นด้วยตาเนื้อ ก่อนเขียนบทความผู้เขียนอยากรู้ว่าในประเทศไทยมีการศึกษาหรือเขียนถึงเกี่ยวกับประเทศเอสโตเนียบ้างหรือไม่ ซึ่งเมื่อสำรวจจะพบงานศึกษา อาทิ แนวทางการพัฒนาคุณภาพเยาวชน พลเมือง : การเปรียบเทียบกรอบความคิดแบบเติบโตของประเทศไทย สาธารณรัฐเอสโตเนีย และสิงคโปร์ (สมพงษ์ จิตระดับ,พจนา อาภาณัฐ,2564) งานศึกษาเรื่อง แนวทางการนำกลับมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ : กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ เอสโตเนียเฮลธ์แคร์ ประเทศเอสโตเนีย และ พิพิธภัณฑ์

เฮลซิงกิซิตี ประเทศฟินแลนด์ (นลินณัฐ ดีสวัสดิ์, 2019) งานศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของเมืองทาลินน์ ประเทศสาธารณรัฐเอสโตเนีย (สุรพล สุวรรณ, 2551) งานศึกษาเรื่อง ความขยายในพื้นที่พิพธิภัณฑ์ : ทศศึกษาพิพธิภัณฑ์ ในเอสโตเนีย สวีเดน และฟินแลนด์ (ชัยณรงค์ อริยะประเสริฐ, 2561) ในงานศึกษาเรื่อง e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในงานนี้เป็นการ Reviews หนังสือลงในวารสาร ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ “e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” (ณพัชญ์ปภาสว่างนุวัตรกุล, 2566) ซึ่งเป็นหนังสือที่กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาประเทศเอสโตเนีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในเชิงรุก ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีระบบดิจิทัลในการให้บริการภาครัฐที่ดีที่สุดในโลก (ไอริน โรจน์รักษ์, 2564) จนกลายเป็นโมเดลให้กับหลาย ซึ่งในการเขียนบทความนี้ก็จะได้พยายามศึกษาถึงความเป็น E-Government ที่เป็นกรอบคิดหลักในการพัฒนาประเทศ และจากงานศึกษาเรื่อง จาก Estonia สู่ E-Estonia : ถอดบทเรียน 30 ปี ธรรมชาติกับการปฏิรูปภาครัฐ (ไอริน โรจน์รักษ์, 2564) ที่ใช้คำว่า ประเทศเล็ก ที่มีประชากรทั้งสิ้นเพียง 1.3 ล้านคน เล็กกว่าประเทศไทยกว่า 10 เท่า ให้กลายเป็น “ประเทศพัฒนา” และได้รับการยกย่องว่าเป็นสังคมเศรษฐกิจดิจิทัลที่ก้าวหน้าที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ซึ่งจะเห็นได้ว่าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์มีส่วนสำคัญต่อการก่อรูประบบราชการของเอสโตเนีย โดยการนำนวัตกรรมดิจิทัลเข้ามาพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการพัฒนอย่งก้าวกระโดดดังปรากฏในปัจจุบัน จากข้อมูลที่ค้นคว้ามา จากการเดินทาง ผู้เขียนจะได้เก็บเล็กผสมน้อยนำมาเล่าแบ่งปันเป็นบันทึกการเดินทางตามกรอบการศึกษา ทั้งค้นคว้าเพิ่มเติมนำเสนอแบ่งปันต่อไป

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเอสโตเนีย

เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์จึงได้นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศ เอสโตเนีย ที่ชื่อเป็นทางการว่า สาธารณรัฐเอสโตเนีย (Republic of Estonia) เอสโตเนียประกาศเอกราชครั้งแรกใน พ.ศ. 2461 ก่อนจะถูกยึดครองโดยสหภาพโซเวียต นาซีเยอรมนี และสหภาพโซเวียตอีกครั้งหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ. 2488 เอสโตเนียกลับมาเป็นรัฐเอกราชอีกครั้งหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต โดยเอสโตเนียได้เข้าร่วมองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือและสหภาพยุโรป หลังสิ้นสุดสงครามเย็นเมื่อต้นทศวรรษที่ 90 การล่มสลายของสหภาพโซเวียตทำให้มีประเทศเกิดใหม่อีก 15 ประเทศ...หนึ่งในกลุ่มประเทศเกิดใหม่ มาจากกลุ่มประเทศบอลติก หรือ Baltic States ที่ประกอบด้วย ลัตเวีย (Latvia) ลิทัวเนีย (Lithuania) และเอสโตเนีย (Estonia) เป็นรัฐอธิปไตยในภูมิภาคบอลติก ในยุโรปเหนือ มีอาณาเขตทางทิศเหนือติดกับอ่าวฟินแลนด์ ทิศตะวันตกติดกับทะเลบอลติก มีพรมแดนทางทิศใต้ติดกับประเทศลัตเวีย (ระยะทาง 343 กิโลเมตร) และทางทิศตะวันออกติดกับประเทศรัสเซีย (ระยะทาง 338.6 กิโลเมตร) เอสโตเนียมีพื้นที่ 45,227 ตารางกิโลเมตร (17,462 ตารางไมล์) (อันดับที่ 131 ของโลก)

ประเทศเอสโตเนียปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีประธานาธิบดีเป็นประมุข และมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นเทศมณฑลจำนวน 15 เทศมณฑล โดยมีเมืองหลวงชื่อว่า ทาลลินน์ โดยเอสโตเนียมีจำนวนประชากรของประเทศที่น้อยที่สุดในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป เอสโตเนียเข้าร่วมนาโตและสหภาพยุโรปในปี พ.ศ. 2547

เอสโตเนียประสบความสำเร็จในการเป็นต้นแบบรัฐยุคใหม่ที่พัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ด้วยการขับเคลื่อนประเทศจากนโยบายเชิงรุก (Proactive policies) ที่ทันกับทิศทางการพัฒนาของกระแสโลก รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการให้สร้างนวัตกรรมที่ใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มมาช่วย (Innovation entrepreneurship) หลังประกาศเอกราชแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียตช่วงต้นทศวรรษที่ 90 รัฐบาลเอสโตเนียภายใต้การนำของ Lennart Meri ผู้นำเอสโตเนีย มีวิสัยทัศน์ที่เริ่มต้นสร้างประเทศจากโรงเรียนโดยใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เรียกว่า Tiigrihupe หรือ Tiger Leap แปลเป็นไทยว่า “เสือกระโจน” จุดเด่นของแผนนี้ คือ การจัดให้มีการเรียนการสอน Computer ตั้งแต่ชั้นเด็กสนับสนุนให้เด็กนักเรียนมี Digital literacy ตั้งแต่ชั้นประถม ย้อนไปเมื่อ 30 กว่าปีก่อน Computer PC เป็นเรื่องใหม่ของคนทั้งโลก และใช้งบประมาณสูงในการจัดหา แต่รัฐบาลเอสโตเนียยุคเริ่มสร้างประเทศเห็นว่าสิ่งนี้ คือ อนาคต เพราะจังหวะก้าวอย่างสู่ประเทศพัฒนาอย่างรวดเร็วต้องให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มาพร้อมกับยุค Computer

เอสโตเนียกับการลงทุนในวันนั้น “สร้างประเทศจากโรงเรียน” โดยมี Computer เป็นตัวนำ ทำให้เด็กชาวเอสโตเนียเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ใช้วิธีคิดแบบ STEM หรือ Science, Technology, Engineering and Mathematics ...จนกระทั่งปี 2002 เอสโตเนียเปิดตัว Digital ID cards ที่อนุญาตให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการรัฐทางออนไลน์ การมาของ E-government ทำให้รัฐบาลเอสโตเนียได้รับคำชื่นชมอย่างมากที่พัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดดหลังจากแยกตัวจากสหภาพโซเวียต ขณะที่รัฐเกิดใหม่ทั้งหลายยังสาละวนกับการแย่งชิงอำนาจในกลุ่มชนชั้นนำ

ปี 2005 เริ่มใช้ระบบ I-voting หรือการลงคะแนนเลือกตั้งออนไลน์

ปี 2014 เปิดตัว e-residence ที่ให้โอกาสพลเมืองทั่วโลกสมัครเป็นพลเมืองออนไลน์ของเอสโตเนีย ซึ่งช่วยในเรื่องการทำธุรกิจออนไลน์ รองรับ Digital Economy

ปัจจัยที่ทำให้เอสโตเนียประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศสู่ Digital Economy และ Smart Economy ที่มุ่งเน้น IoT มาช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

หนึ่ง...ประชาชนเอสโตเนียมี Digital literacy อยู่ในระดับดีมาก ด้วยเหตุผลจากนโยบาย Tiger Leap ตั้งแต่เริ่มต้นสร้างประเทศจากโรงเรียน

สอง...นโยบายเชิงรุกของรัฐบาล (Proactive government policies) ที่ตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกอยู่ตลอดเวลา ทำให้เอสโตเนียปรับตัวได้เร็วโดยเฉพาะยุค Digital transformation

สาม...การให้ความสำคัญกับ Blockchain ในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล วันนี้ความมั่นคงของรัฐยุคใหม่ คือ ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลประชาชนและข้อมูลภาครัฐ

ภาพที่ 1 Lennart Meri ประธานาธิบดีคนแรกของเอสโตเนีย ระหว่าง ค.ศ.1992-2001 ที่นำพาประเทศเอสโตเนียกลายเป็นรัฐสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืน (ภาพออนไลน์)

รัฐบาลเอสโตเนียปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการเป็น Smart Economy โดยส่งเสริมให้ธุรกิจ Startup พัฒนานวัตกรรมที่มี Digital platform เป็นพื้นฐาน การสนับสนุนนั้นทำมานานแล้ว โดยบริษัทที่กลายเป็นสัญลักษณ์ความสำเร็จของ Estonian Startup ยุคต้น ๆ คือ Skype ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจเหล่านี้ประสบความสำเร็จ คือ รัฐผลักดัน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรม เป็น Innovation cultural ของประเทศ ปัจจุบันเมือง Tallinn เมืองหลวงของเอสโตเนีย เป็นหนึ่งใน Digital tech hub และเป็น Smart City ที่สำคัญในยุโรป สุดท้ายการยกระดับประเทศเอสโตเนียในยุคใหม่ คือ การขับเคลื่อนด้วย Green Economy โดยเอสโตเนียมีแผนยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจสีเขียวที่เรียกว่า Estonia 2035 เน้นการพัฒนาพลังงานสะอาด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการลดสภาวะโลกร้อน โดยนำ Green Technologies มาใช้เป็นหลัก

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ทำให้เอสโตเนียก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น การล่มสลายของสหภาพโซเวียต สามารถสรุปได้คือ 1. วิสัยทัศน์การ

พัฒนาประเทศที่มุ่งไปกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ วิสัยทัศน์นี้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยนำเทคโนโลยี นวัตกรรม นำไปสู่ Digital และ Smart Economy 2. นโยบาย Tiger Leap ที่สร้างประเทศจากโรงเรียนโดยใช้ Computer เป็นพื้นฐานการพัฒนา ต่อยอดมาสู่ Digital literacy ของพลเมือง เอสโตเนีย 3. รัฐสร้าง Innovation ecosystem ทำให้เกิด Innovation culture ในทุกระดับ ส่งผลให้ Startup ทางเทคโนโลยีชั้นสูงเติบโตได้รวดเร็วในเอสโตเนีย

ประสบการณ์การเดินทางในทาลลินน์ เอสโตเนีย

เมื่อย้อนกลับมายังประสบการณ์ของผู้เขียนในการเดินทางในทาลลินน์ เอสโตเนีย โดยนับเป็นประสบการณ์อีกครั้งในรอบหลายปี ซึ่งในครั้งแรกนั้นมิมีทีมงานของวัดไทยฟินแลนด์ เดินทางออกจากท่าเรือในเมืองเฮลซิงกิในตอนเช้า โดยมี “ใจ” แห่งวัดพุทธารามฟินแลนด์ มาส่งที่ท่าเรือ (เรือออก 11.30 กลับ 18.00 Viking Line XPRS เป็นเรือสัญชาติฟินแลนด์ที่วิ่งระหว่างเมืองหลวงฟินแลนด์ เฮลซิงกิ กับเอสโตเนีย คือทาลลินน์ เจ้าเรือนี้ บรรทุกคนได้ประมาณ 2500 คน และมีเตียงสำหรับคนนอนได้ประมาณ 732 เตียง บรรทุกรถได้ ประมาณ 240 คัน ความสูงก็ประมาณด้วยเสาตาก็ประมาณตึก 15 ชั้น ความเร็วประมาณ 25 kn (ราว ๆ 46 กม. ต่อชั่วโมงแหละครับ) ความยาวก็ 185 เมตร กว้าง 27.70 เมตร เมื่อทุกคนแย่งกันขึ้นเรือได้แล้ว เมื่อถึงเวลาเรือก็ออกจากท่า ไปถึงท่าเรือที่สถานีปลายทางของทาลลินน์ก็ป้าย 2 โมงตรง นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งเดินลงจากเรือเพื่อไปท่องเที่ยวยังเมืองเก่าของทาลลิน บางกลุ่มก็ประมาณว่าพักอยู่บนเรือ เพื่อรอเวลากลับอย่างเดียว อาจจะมาเที่ยวบอย หรือมาเพื่อพักผ่อนบนเรือเป็นหลัก เพราะบนเรือมีทุกอย่าง ทั้งการพนันในรูปของแบล็กแจ็ก สล็อตแมชชีน ตู้เกม ผับ เทค คา ราโอแคะ และสินค้าปลอดภาษี ประมาณว่า “อบายมุข” ทุกชนิดอยู่บนเรืออย่างครบครัน

เมื่อลงจากเรือแล้ว ขึ้นแรกเลยกลัวประเทศน้องใหม่ที่แยกจากรัสเซียจะไม่รับเงินยูโร จึงแลกเงินไป 20 ยูโร ด้วยเจตนาเพื่อทดสอบว่าเงินเขาได้เท่าไร แลกได้ 300 Euk ซึ่งเป็นสกุลของประเทศเอสโตเนียในขณะนั้น ในเหตุการณ์ครั้งนั้นเมื่อผู้เขียนเห็นสมาชิกที่พอจะจำหน้ากันได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ด้วยมาครั้งแรกในเวลานั้นเดินไปทางไหนก็เดินตามออกมา เห็นรถที่วิ่งรับระหว่างท่าเรือกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรถของบริษัทไวกกิงไลน์ นั่งไปสักสองสามนาที ก็ถึงเมืองเก่า ซึ่งเป็นบริเวณเมืองเก่าของทาลลินน์ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเมืองท่า ของรัสเซียในสมัยนั้น ในมิติของช่วงเวลาเอสโตเนียเพิ่งจะเป็นประเทศน้องใหม่ได้ประมาณ สักสิบกว่าปีนิด ๆ หลังจากที่รัสเซียล่มสลายใน พ.ศ.2534 เอสโตเนีย ก็กลายเป็นประเทศที่มีประชากร 1,324,333 พื้นที่ 45,226 กม. และสมัครสมาชิกของสหภาพยุโรป พ.ศ. 2547 แม้จะเป็นฝรั่ง แต่นิสัยของชาวเอสโตเนียน แม้จะมีพื้นที่อยู่ในยุโรปตะวันออกก็ตาม แต่ฟังเขาเล่า มารวมทั้งได้เดินทางมาสัมผัสด้วยตัวเองนิสัยและบุคลิกภาพจะกระโดดไปทางรัสเซียมากกว่า

จากข้อความตรงนั้นเป็นประสบการณ์ตรงของการเดินทางในครั้งนั้นเรียกว่าบันทึกไว้ให้ได้จำตามช่วงเวลา ส่วนประเทศเอสโตเนียในสมัยปัจจุบันน้อยเพิ่งเริ่มเป็นประเทศที่มุ่งพัฒนาและเข้าสู่ความเป็นประเทศสมัยใหม่ เนื่องด้วยเพิ่งเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปในขณะนั้น และจากการเดินทางในครั้งล่าสุด เมื่อ 3 กรกฎาคม 2566 มีการใช้เงินสกุลเดียวกับยุโรปอื่น ๆ เช่น ฟินแลนด์ ความเปลี่ยนแปลงทางการเงิน โครงสร้างประเทศ จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อไปเป็นประเทศ Digital ดังปรากฏ ทั้งในส่วยกายภาพของสิ่งก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ท่าเรือ แม้เรือจะมีโครงสร้างและลักษณะเหมือนเดิม แต่ในภาพรวมของเมืองการท่องเที่ยวเอสโตเนีย เมืองทาลลินน์ ยังให้น้ำหนักไปที่เมืองอันเป็นพื้นที่โบราณหรือเขตเมืองเก่า ที่ปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวแต่ครั้งนั้นและยังอยู่จนปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ประสบการณ์การเดินทางครั้งล่าสุดของผู้เขียน ถ่ายรูปหน้า Cathedral of Aleksander Nevski เมื่อ 3 กรกฎาคม 2565 และเรือ TALLINK วิ่งระหว่างเมืองหลวงของฟินแลนด์ และที่ทาลลินล์ เอสโตเนีย (ภาพผู้เขียน 3 กรกฎาคม 2565)

ภาพที่ 3 ภาพมุมสูงที่ทาลลินล์ เอสโตเนีย (ภาพออนไลน์)

ในการเดินทางครั้งล่าสุด กรกฎาคม 2565 การเดินทางนับว่าเป็นประสบการณ์ใหม่ หลายอย่างเปลี่ยนไป ทั้งการสร้างเมืองที่มีความทันสมัยผสมกับตึกใหม่ มีการเปลี่ยนสกุลเงินตราเป็นเงินยูโร เนื่องด้วยการเข้าอยู่ในกลุ่มของสหภาพยุโรป เป็นต้น แต่ทั้งหมดยังเป็นเสน่ห์และมนต์ขลังของเมืองทาลลิน

เอสโตเนีย ที่แม้จะไปกันต่างช่วงเวลา แต่สิ่งที่ปรากฏและพบว่าเป็นความเปลี่ยนแปลง ที่เปลี่ยนไปจนกระทั่งกลายเป็นส่วนสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเมืองโบราณ และเมืองมรดกโลก

อาณาบริเวณเมืองหลวงและเก่าของทาลลินน์

เมื่อจำเพาะเรื่องการจัดการท่องเที่ยว หรือเมืองแห่งการท่องเที่ยวได้พบว่า เมื่อเดินไปยังจุดชมเมือง ที่เรียกว่าบริเวณนั้นว่าเมืองโบราณ จุดแรกที่ไปเจอคือ Tallinn Town Hall จะมีลานกว้าง และมีร้านอาหารเรียงรายกันรอบบริเวณดังกล่าว ประหนึ่งว่าเป็นจุดพักผ่อน จุดชมวิว และเป็นศูนย์กลางเมืองก็ไม่ผิด แต่ด้วยอากาศที่แดดเปรี้ยงหน่อยวันนี้ เลยเหมือนคนจะบางตา คงต้องรอเย็นหน่อย กระทบยังไม่แน่ใจ เหมือนกัน Dome Palace สร้างประมาณศตวรรษที่ 13-14 เอสโตเนีย Sate Assembly Pikk Hermann สร้างในศตวรรษที่ 14 ซึ่งประดับด้วยธงชาติเอสโตเนีย มีลักษณะเป็นอาคาร ในความเข้าใจน่าจะเป็นอาคารรัฐสภา ที่ดูมีทหารยามเฝ้าเป็นกิจจะลักษณะ Cathedral of Aleksander Nevski เป็นโบสถ์ของนิกายออร์ทอดอกซ์ที่ใหญ่ที่สุดในทาลิน สร้างเสร็จในปี 1900 และตั้งอยู่ใน Lossi Plats เป็นโบสถ์ออร์ทอดอกซ์รัสเซีย ในสมัยโซเวียตก็ถูกทิ้งให้อยู่ในสภาพทรุดโทรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ได้รับการบูรณะอย่างสวยงามทั้งภายในและภายนอก

โบสถ์ที่ดูสีสันสดใส ด้วยการเดินทางของพวกเราเป็นช่วงฤดูร้อนของยุโรป เดือนกรกฎาคม ทำให้อากาศดูสดใส อากาศดี การตกแต่งโบสถ์เป็นโทนขาว สีสันหนักที่หลังคากระเบื้อง ทำให้ดูโบสถ์ดูโดดเด่น ชัดเจน

ภาพที่ 4 แผนที่เมืองทาลลินน์ ที่ ปรากฏสถานที่ท่องเที่ยวหลัก ๆ ของเมือง เช่น Town Hall , มหาวิทยาลัย

Alexznder Nevsky Cathedral หรือ โบสถ์ St.Olaf's Church (ภาพออนไลน์)

วิหาร Alexander Nevsky เป็นโบสถ์ออร์ทอดอกซ์ที่ใหญ่ที่สุดในทาลลินน์ มีความสวยงามมากทั้งภายในและภายนอก งานโมเสก คณะของพวกเราได้ไปยังจุดสูงสุดที่เรียกว่า Viewing Point Kohtuotsa จากจุดนี้จะมองเห็นยอดแหลมหลักทั้งห้า โบสถ์บนถนน โบสถ์ Olaf (Oleviste) โบสถ์แห่งพระวิญญาณบริสุทธิ์ (Puhavaimu) ถนน Nicholas (Niguliste) Dome Cathedral และยอดแหลมของอาคารที่เก่าแก่ที่สุด (ศตวรรษที่ 15) ศาลากลาง (Town Hall) ที่สร้างขึ้นในสไตล์โกธิค โดยภาพรวมทาลลินน์เป็นเมืองเก่าที่โรแมนติก จุดที่เราชมเมืองสูงสุด จะมองเห็นวิวโดยรอบก็จะเห็นเมืองโดยรอบ ที่แยกส่วนระหว่างเมืองเก่า กับภาพลักษณ์เมืองที่เป็นสถาปัตยกรรมของใหม่ เรียกว่าไปมาแล้วก็นำมาเล่าแบ่งปันให้เห็นพัฒนาการของเมืองและความเป็นเมืองทาลลินน์ เอสโตเนีย

ประเทศดิจิทัลเรียนรู้สู่เลียนแบบเพื่อการพัฒนาประเทศ

การเปลี่ยนนโยบายของประเทศมีผลต่อการปรับโฉมและภาพลักษณ์ของประเทศ การดำเนินนโยบาย Estonia's Digital X Road: e-Revolution ของประเทศเอสโตเนีย ทำให้ เอสโตเนียได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมแห่งข้อมูลที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการปฏิวัติอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revolution) ที่รัฐบาลเอสโตเนียประกาศใช้ในช่วงทศวรรษที่ 90 เพื่อปรับปรุงระบบราชการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิคของการให้บริการสาธารณะด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) ให้มีประสิทธิภาพและสามารถเชื่อมโยงโครงข่ายข้อมูลภาครัฐได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมั่นคงปลอดภัย พร้อมกันนั้น X-Road คือโครงข่ายเชื่อมโยงข้อมูลแห่งชาติที่รัฐบาลเอสโตเนียริเริ่มขึ้นในปี 2001 เพื่อใช้เป็นโครงข่ายเชื่อมโยงและถ่ายโอนข้อมูลทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการให้บริการสาธารณะในรูปแบบ e-Services ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกัน ผลจากการดำเนินนโยบายนั้นทำให้เป็นอุปสรรคและความท้าทายของรัฐบาลเอสโตเนีย มีดังนี้ (1) การพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูง ย่อมมาพร้อมกับความเสี่ยงทางไซเบอร์ที่เพิ่มขึ้น (2) ความไม่สอดคล้องกันของระบบให้บริการอิเล็กทรอนิกส์และขาดการบูรณาการข้อมูลของภาครัฐ จึงทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนวิธีการให้บริการสาธารณะเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดได้ในคราวเดียว (3) ความล่าช้าในการกำหนดใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในช่วงแรกของการดำเนินนโยบายการปฏิวัติอิเล็กทรอนิกส์ และ (4) ข้อจำกัดด้านความสามารถในการปรับตัวของประชาชนบางกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุและประชาชนที่อยู่ในชนบทห่างไกล (Key Takeaways,2564)

1.e-Revolution ของประเทศเอสโตเนีย

การปฏิวัติอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revolution). เกิดขึ้นจากการปรับปรุงระบบราชการของประเทศเอสโตเนียตามแผนปฏิวัติอิเล็กทรอนิกส์ (e-Revolution) ที่รัฐบาลประกาศใช้ในช่วงทศวรรษที่ 90 หลังจากได้รับเอกราชจากสหภาพโซเวียต เมื่อปี 1991 โดยรัฐบาลในขณะนั้นตระหนักถึงข้อจำกัดที่ว่าเอสโตเนีย เป็นประเทศเกิดใหม่ที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนประชากรน้อย อีกทั้งยังไม่มีทรัพยากรธรรมชาติหรือจุดแข็งทางเศรษฐกิจที่จะสามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกันได้ ดังนั้นจึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies: ICT) เพื่อที่จะศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับเสริมสร้างศักยภาพและความแข็งแกร่งให้แก่ประเทศ พัฒนาความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ขึ้นใหม่ ควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่ถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (Key Takeaways,2564)

การดำเนินนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ เอสโตเนียกลายเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และสังคมแห่งข้อมูล (Information Society) ที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าระบบบริหารงานราชการ (Public Management)

และระบบการให้บริการสาธารณะ (Public Services) ของประเทศเอสโตเนียในปัจจุบันที่มีความทันสมัย และมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้น โดยมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ อาทิ บุคลากรภาครัฐที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความกระตือรือร้นในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างจริงจัง และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนนโยบายการปฏิรูประบบบริหารราชการ จนส่งผลให้กว่าร้อยละ 99 ของบริการสาธารณะในประเทศเอสโตเนียสามารถรองรับการให้บริการผ่าน อินเทอร์เน็ตได้อย่างครอบคลุมตลอด 24 ชั่วโมง และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการทำธุรกรรม ที่สำคัญทุก ๆ ด้าน (Key Takeaways,2564)

ตารางที่ 1 เจาะลึกการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทางดิจิทัล เปรียบเทียบระหว่าง เอสโตเนียและไทย (ที่มา Key Takeaways. (2564). Estonia's Digital X Road: e-Revolution ของ ประเทศเอสโตเนีย. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์)

เอสโตเนีย (กลุ่ม Stand Out)	ไทย (กลุ่ม Break Out)
เงื่อนไขที่ทำให้ประเทศเอสโตเนีย มีความก้าวหน้าทางดิจิทัลอย่างมาก มีดังนี้ 1. การขยายตัวของ การใช้ เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ เช่น e-Commerce การชำระเงินผ่าน ระบบดิจิทัล และกิจกรรมด้าน ความบันเทิง เป็นต้น 2. มีมาตรการกระตุ้น ฝึกอบรม และรักษามูลค่าที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญทางดิจิทัล 3. การส่งเสริมการลงทุนในกิจการ ด้านดิจิทัล	เงื่อนไขในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เข้าสู่ ระบบดิจิทัลได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ มีดังนี้ 1. การปรับปรุงการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เคลื่อนที่ ความสามารถในการเข้าถึง และ คุณภาพสัญญาณ เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้งาน อย่างแพร่หลายและครอบคลุมมากขึ้น 2. การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในระดับ สถาบัน และการพัฒนากฎระเบียบด้านดิจิทัล 3. มีมาตรการส่งเสริมด้านดิจิทัล เช่น การ ลงทุนในกิจการด้านดิจิทัล การสนับสนุน เงินทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้าน ดิจิทัล การฝึกอบรมผู้มีความเชี่ยวชาญด้าน

4.การพัฒนาเทคโนโลยีภาคพื้น อ ย ' ำ ง ค ร อ บ ค ลุ ม และรวดเร็ว ได้แก่ สายนำ สัญญาณอินเทอร์เน็ต (Fiber Optics) และบรอดแบนด์เคลื่อนที่ 5.การสร้างความสำเร็จด้าน ดิจิทัล เพื่อส่งออกสินค้า บริการ หรือสื่อดิจิทัล 6.ความร่วมมือด้านนวัตกรรม ระหว่างมหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐด้านการ พัฒนาดิจิทัล	ดิจิทัล และการใช้ประโยชน์จากแอปพลิเคชัน เพื่อการทำงาน 4. การแก้ไขปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในการ เข้าถึงเครื่องมือหรือเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็น เป็น เพศ ชนชั้น ชชาติพันธุ์ และพื้นที่
--	---

แนวคิดอาจเทียบเคียงได้กับงานของ ญัฐวีร์ พุ่มระชัฏร์ ปรัชญาณ์ นักพ็อน (2566) นวัตกรรม
การพัฒนา: เส้นทางสร้างรัฐบาลดิจิทัล เปรียบเทียบเอสโตเนียกับไทย ที่เสนอเป็นแนวคิดในผล
การศึกษาว่า

กระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐบาลดิจิทัลในกรณีของประเทศเอสโตเนียนั้นได้เริ่มปรากฏ
เค้าร่างการพัฒนาในช่วงต้นทศวรรษ 1990 โดยมีรัฐบาลเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อน
กระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยพบว่าภายในกระบวนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของ
ประเทศเอสโตเนียแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 รัฐที่ริเริ่มการพัฒนา ระยะที่ 2 รัฐที่สร้างการ
พัฒนา และระยะที่ 3 รัฐที่พัฒนาแล้ว และเมื่อเปรียบเทียบเส้นทางไปสู่การสร้างรัฐบาลดิจิทัลของ
ประเทศไทยแล้วจะพบว่า ในกรณีการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ในกรณีของประเทศไทยเป็นผลมาจากกระแส
ของการปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นในต้นทศวรรษ 2000 ส่งผลให้เกิดการก่อตัวของกระบวนการสร้าง
รัฐบาลดิจิทัล 2) ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในการสร้างและพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในกรณีของประเทศเอสโตเนีย
พบว่าอุดมการณ์รัฐนำการพัฒนาและเครือข่ายการพัฒนามีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างความสำเร็จ
ในกระบวนการสร้างและพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และ 3) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
ของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับรัฐบาล ที่ต้องมีบทบาทนำในการพัฒนารัฐบาล
ดิจิทัลรวมถึงการกำหนดแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในบริบท
ของประเทศไทย 2) ระดับเครือข่าย ที่ต้องสร้างเครือข่ายการอภิบาล (Network Governance) จาก
หลากหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อนแผนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย และ 3) ระดับ

ประชาชน เป็นการสร้างพลเมืองดิจิทัลผ่านระบบการศึกษาเพื่อให้เกิดการซึมซับและเกิดสิ่งที่เรียกว่า พลเมืองดิจิทัลเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนานาชาติดิจิทัลของประเทศไทย

จากข้อมูลที่ยกมาสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้า และความเจริญที่มาพร้อมกับการวางรากฐาน ของประเทศในส่วนของคน ทรัพยากรของคน ที่เป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่าง สูงสุดสำหรับประเทศ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างหนึ่งว่าประเทศต้องการพัฒนาและใช้การพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและการพัฒนาประเทศ ดังที่ประเทศเอสโตเนีย ใช้ e-Estonia มาเป็นฐาน ในการพัฒนาประเทศ จนกลายเป็น สังคมดิจิทัลของเอสโตเนีย (e-Estonia) ซึ่งอำนวยความสะดวกใน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองและผู้อยู่อาศัยกับรัฐผ่านการใช้โซลูชัน ICT บริการอิเล็กทรอนิกส์ของ เอสโตเนียที่สร้างขึ้นภายใต้ความคิดริเริ่มนี้ ได้แก่ e-Tax Board, e-Business, e-Banking, e-Ticket, e-School, มหาวิทยาลัยผ่านอินเทอร์เน็ต, e-Governance Academy เป็นต้น แต่ทั้งหมดเชื่อว่าผู้ศึกษา ไว้วางใจมาก อาทิในข้อมูลสาธารณะที่น่าเสนอหรือศึกษาถึง อาทิ เรื่อง "e-Estonia: The Making of An Information Age Society". (The World Bank,2014) ข้อมูลเรื่อง "e-Estonia:Life in a networked Society". (e-Estonia,2013) เรื่อง "Estonia takes the plunge" (he Economist,2014) เรื่อง "'This is so freaking huge man, it's insane': The plan to let anyone become European (Aasmae, Kalev. 2015) ในเรื่อง "Estonia First Country to Offer E-Residency Digital Citizenship". (Cuthbertson, Anthony,2014) ในเรื่อง "How Estonia became E-stonia" (Mansel, Tim,2013) ในเรื่อง "Estonians Embrace Life in a Digital World" (Scott, Mark,2014) ทั้งหมดเป็น ข้อมูลที่รัฐไทยเราอาจนำมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อเทียบเคียงและนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารประเทศ หรือการถอดความรู้มาเป็นข้อมูลสาธารณะว่าประเทศทำแบบนี้หรือใช้การบริหารประเทศแบบนี้เพื่อเป็น การเตรียมตน (นโยบาย) เตรียมคน ทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาประเทศของเอสโตเนีย ภายใต้แนวทาง X-Road สู่ความเป็น ประเทศ Digital ตั้งแต่ปี 2001 จนถึงปัจจุบัน(ที่มา Key Takeaways. (2564). Estonia's Digital X Road: e-Revolution ของประเทศเอสโตเนีย. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์)

ปี	รายละเอียด
2001	วันที่ 17 ธันวาคม ได้เริ่มติดตั้ง X-Road แห่งชาติอย่างเป็นทางการ Version 1.0 - XML-RPC หรือโพรโทคอลที่สามารถเชื่อมการติดต่อระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีระบบปฏิบัติการหรือแอปพลิเคชันต่างกัน และช่วยให้โปรแกรมที่เขียนขึ้นจากคนละภาษาสามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น PHP ทำงานร่วมกับ Python หรือ Perl ติดต่อกับ Java
2002	การแบ่งปันประสบการณ์เกี่ยวกับ e-Governance และ X-Road Version 2.0 - SOAP RPC/encoded โดยมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่อาวุโสจากประเทศศรีลังกา คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และอาเซอร์ไบจาน
2003	X-Road Version 2.0 - SOAP RPC/encoded โดยใช้โพรโทคอลหรือการทำให้เป็นรหัสในการติดต่อสื่อสารที่เป็นมาตรฐานในการติดต่อระหว่างระบบเครือข่ายโดยผ่านโพรโทคอลต่าง ๆ ในการส่งข้อมูลบนเว็บไซต์ เช่น เฮชทีทีพี (HTTP)
2004 - 2005	X-Road Version 3.0 - Asynchronous Services พัฒนาระบบให้ตอบสนองการทำงานที่รวดเร็วและต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ได้ในขณะที่ยังมีการดำเนินการอื่นอยู่ เช่น การเรียกดูข้อมูลผ่านเครือข่าย การบันทึกข้อมูลลงฐานข้อมูล และการอ่านข้อมูลจากไฟล์
2006 - 2008	X-Road Version 4.0 และพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัย (Security Update)
2009	จังหวัด Neuquén ในประเทศอาร์เจนตินา พัฒนาแพลตฟอร์มที่จะทำให้ข้อมูลในระบบหรือส่วนต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงาน สามารถทำงานร่วมกันได้โดยระบบไม่จำเป็นต้องมาจากที่เดียวกันหรือหน่วยงานเดียวกัน (Interoperability Platform) แต่ต้องสามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ ซึ่งได้ประยุกต์ใช้โมเดลของประเทศเอสโตเนีย (Estonian Model)

ปี	รายละเอียด
2010 - 2012	X-Road Version 5.0 - SOAP Document/Literal Wrapped โดยใช้ระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาบนพื้นฐานของระบบ Linux (Ubuntu Support) และใช้ Deb Packages สำหรับติดตั้งโปรแกรมต่าง ๆ บน Ubuntu รวมถึงเพิ่มตัวเชื่อมต่อในการจัดการและถ่ายโอนข้อมูล จากอุปกรณ์สำหรับส่งคำสั่ง และข้อมูลเข้าระบบคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว
2013	วันที่ 10 ธันวาคม ประเทศเอสโตเนียและฟินแลนด์ได้ลงนามในบันทึกความร่วมมืออย่างเป็นทางการแบบดิจิทัล ในส่วนของการพัฒนาและรักษาสภาพแวดล้อมทางซอฟต์แวร์ที่ช่วยให้สามารถเชื่อมต่อ ค้นหา และถ่ายโอนข้อมูลระหว่างฐานข้อมูลภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างมั่นคงปลอดภัยของ X-Road
2013 - 2014	กองทุนนวัตกรรมของประเทศฟินแลนด์ที่มีชื่อว่า “Sitra” มีบทบาทสำคัญในการนำ X-Road ไปใช้ในฟินแลนด์ ร่วมกับกระทรวงการคลังของฟินแลนด์ และผู้เชี่ยวชาญ 2 คนจากประเทศเอสโตเนีย นอกจากนี้ Sitra ยังได้สนับสนุนงบประมาณแก่โครงการนำร่อง X-Road ในเมือง Espoo และ Lahti เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของ X-Road ในการผลิตบริการด้านสุขภาพและสังคมต่าง ๆ ร่วมกับกระทรวงกิจการด้านสุขภาพและสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อีก 9 แห่ง
2014	ในช่วงต้นปี 2014 เอสโตเนียได้ให้ซอร์สโค้ด X-Road แก่ฟินแลนด์ ภายใต้ใบอนุญาต EUPL และต่อมาในช่วงปลายปี โครงการติดตั้ง X-Road ในฟินแลนด์จึงเริ่มต้นขึ้น โดยเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานด้านสถาปัตยกรรมแห่งชาติสำหรับการบริการทางดิจิทัล (National Architecture for Digital Services: KaPa) นอกเหนือจากนี้คือการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขระบบ รวมถึงการเพิ่มส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนและเชื่อมต่อการทำงานของ X-Road ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมากให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2015	สำนักงานระบบบริหารข้อมูลแห่งเอสโตเนีย (Estonian Information System Authority: RIA) และศูนย์บริการลงทะเบียนและระบบสารสนเทศ (Centre for Registers and Information Systems: RIK) ร่วมรับผิดชอบในการประสานงานการ

ปี	รายละเอียด
	พัฒนาหลักของ X-Road โดยได้จัดทำชุดแนวทางปฏิบัติและแนวทางการจัดการความร่วมมือ ตลอดจนการเผยแพร่ซอร์สโค้ดของ X-Road ซึ่งเป็น Open Source ภายใต้ลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ฟรีของ MIT และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา X-Road ก็กลายเป็นวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระดับประเทศที่ทั่วโลกให้ความสนใจ
2016	X-Road มีการนำไปใช้งานแพร่หลายมากขึ้น เช่น หมู่เกาะแฟโร (Faroe Islands) ซึ่งตั้งอยู่กลางทะเลเหนือของมหาสมุทรแอตแลนติก และสาธารณรัฐเอลซัลวาดอร์ (El Salvador) ได้นำ X-Road (Version 5) ไปใช้งานในภาคการผลิต
2017	ประเทศเอสโตเนียและฟินแลนด์ได้กระชับความร่วมมือมากขึ้น ผ่านการทำข้อตกลงความร่วมมือในการจัดตั้งองค์กรเพื่อบริหารการพัฒนา X-Road โดย Nordic Institute for Interoperability Solutions (NIIS)
2018	ในเดือนกุมภาพันธ์ ประเทศเอสโตเนียและฟินแลนด์ได้เชื่อมต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลระดับประเทศผ่าน X-Road และในเดือนมิถุนายน NIIS ก็ได้เข้ามารับช่วงการบริหารจัดการซอร์สโค้ดและการพัฒนาหลักของ X-Road ต่อจาก RIA และ VRK
2019 - ปัจจุบัน	การพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขระบบ ตลอดจนเพิ่มส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนและเชื่อมต่อการทำงานของ X-Road ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมากให้มีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย และสอดคล้องกับบริบทที่มีความหลากหลาย ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงไป

บทสรุป

ในการเดินทางครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2552 และการเดินทางครั้งล่าสุด กรกฎาคม 2565 ทำให้เห็นว่ามีความแตกต่างทั้งในเชิงกายภาพ คือการปรับภาพลักษณ์ประเทศให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวและเมืองที่ทันสมัย มีการปรับภาพลักษณ์ประเทศในเชิงการบริหารให้เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือ Digital กลายเป็นเทรนด์สำคัญของโลก หรือเป็นผู้นำด้าน Digital ด้วยวิสัยทัศน์ที่เล็งเห็นว่าการลงทุนในการพัฒนาคนเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนา และเป็นกลไกที่สำคัญทำให้เกิดกระบวนการแห่ง

การพัฒนาจนถึงขีดสำคัญดังปรากฏในปัจจุบัน ดังนั้นในการเดินทางได้ประสบการณ์ตรงจากพื้นที่และนำมาสะท้อนคิดเป็นการเรียนรู้ร่วมทั้งสิ่งที่ปรากฏผสมรวมเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์จากเอกสารและงานดังปรากฏด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

- ชัยณรงค์ อริยะประเสริฐ. (2561). ความแยบยลในพื้นที่พิพธัณท์ : ทัศนศึกษาพิพธัณท์ ในเอสโตเนีย สวีเดน และฟินแลนด์. Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts) ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 11 (2), 1896-1811.
- ณพัชญ์ภา สว่างนุวัตรกุล. (2566). e- Estonia รูปธรรมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. วารสารช่อพะยอม. 34 (2), 347-360.
- ณัฐวีร์ พุ่มระชูร์ ปรีชญาณ นักพอน. (2566). นวัตกรรมการพัฒนา: เส้นทางสร้างรัฐบาลดิจิทัล เปรียบเทียบเอสโตเนียกับไทย. วารสารบัณฑิตพิจารณาณ์ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2 (2), 19-44.
- นลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2019). แนวทางการนำกลั่นมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในพิพธัณท์ : กรณีศึกษา
- พิพธัณท์ เอสโตเนียนเฮลธ์แคร์ ประเทศเอสโตเนีย และ พิพธัณท์เฮลซิงกิซิตี ประเทศฟินแลนด์. Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts). 12 (2), 804-816.
- สมพงษ์ จิตระดับ, พจนา อาภาณุรักษ์. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณภาพเยาวชนพลเมือง : การเปรียบเทียบกรอบความคิดแบบเติบโตของประเทศไทย สาธารณรัฐเอสโตเนีย และสิงคโปร์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 16 (3), 406-414.
- สุรพล สุวรรณ. (2551). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ของเมืองทาลินน์ ประเทศสาธารณรัฐเอสโตเนีย. งานวารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. 8 (1), 10-18.
- ไอริน โรจนรักษ์. (2564). จาก Estonia สู่ E-Estonia : ถอดบทเรียน 30 ปี ธรรมชาติกับการปฏิรูปภาครัฐ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นายเรืออากาศ. 6 (0), 161-174.
- Aasmae, Kalev. (2015). "This is so freaking huge man, it's insane": The plan to let anyone become European – digitally". ZDNet. Retrieved 2 February 2015.
- Cuthbertson, Anthony (7 October 2014). "Estonia First Country to Offer E- Residency Digital Citizenship". International Business Times. Retrieved 2 February

2015.

E-Estonia. (2013). "e-Estonia:Life in a networked Society". e-Estonia. 13 February 2013.

Retrieved 2 February 2015 – via YouTube.

Key Takeaways. (2564). Estonia's Digital X Road: e-Revolution ของประเทศเอสโตเนีย.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567. จาก

[https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-](https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Articles/Estonia-Digital-X-Road.aspx)

Sharing/Articles/Estonia-

Digital-X-Road.aspx

Mansel, Tim (16 May 2013). "How Estonia became E-stonia". BBC News. Retrieved 2

February 2015.

Scott, Mark (8 October 2014). "Estonians Embrace Life in a Digital World". The New York

Times. Retrieved 2 February 2015.

The Economist. (2014). "Estonia takes the plunge". The Economist. 26 June 2014.

Archived from the original on 1 July 2014. Retrieved 2 February 2015.

The World Bank. (2014)."e-Estonia: The Making of An Information Age Society". The World

Bank. 27 May 2014. Retrieved 2 February 2015.

Wikiwand. (2024). Lennart President of Estonia from 1992 to 2001 Retrieved 5 March 2024.

From https://www.wikiwand.com/en/Lennart_Meri.

การกล่อมเกลาทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Political socialization According to Buddhism of Secondary school students

ธันยารัตน์ พวงสาหร่าย, พระปัญญาวัฒน์ คุตตสีโล (อโนราช)

Thanyarat Puangsarai, Phra Punyawat Coottaseelo (Anorach)

นิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา, วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

University of Phayao students, Mahasarakham Buddhist College

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya UniversityChaiyaphum Buddhist College

Email : thanyarat311048@gmail.com, punyawat.aeh@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 22 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกล่อมเกลาทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของคนแต่ละบุคคล คนทุกเพศทุกวัยย่อมที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางการเมืองทั้งที่เป็นแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัวได้อยู่เสมอ ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตจะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่ตามมาในแต่ละวัย ระบบการศึกษาถือเป็นกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมที่สำคัญที่จะหล่อหลอมกล่อมเกลาคนในสังคมนั้นให้มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่างๆ ตามที่สังคมนั้นๆ ต้องการหรือที่สังคมพึงประสงค์นั่นเอง

การกล่อมเกลาทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัศึกษานั้น มีอยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านสถาบันครอบครัวตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรมีการติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านแหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่างๆ มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 2) ด้านสถาบันการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสอดแทรกการอบรมสั่งสอนทางการเมืองการปกครอง 3) ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อนตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรมีความสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมือง 4) ด้านสถาบันศาสนาตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรได้รับการปลูกฝังและการสอนให้ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยยึดถือความเป็นกลาง และ 5) ด้านสถาบันทางการเมืองตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรได้รับการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง

คำสำคัญ: การกล่อมเกลາทางการเมือง, ตามแนวพระพุทธศาสนา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

This article aims to study political socialization according to Buddhism among secondary school students. It was found that: The process of political socialization is considered a part of the socialization process that continues throughout the life of an individual. People of all genders and ages must always interact with political learning, both consciously and unconsciously. which political learning has its roots since childhood Because what is learned and formed early in life will affect political attitudes and subsequent political behavior at each age. The education system is considered an important socialization process that molds people in that society to have various ideas, beliefs, and attitudes. According to that society Want or what society desires.

Political socialization according to Buddhism among secondary school students has five aspects as follows: 1) As for family institutions according to Sangahavatthudhamma, the students should follow political news through various sources and media outlets and participate in political activities. 2) As for educational institutions according to Sangahavatthudhamma, the students should join to have political activities and they should be taught about politics and government. 3) As for community and peer groups according to Sangahavatthudhamma, the students should have the interest in and follow political news. 4) As for religious institutions according to Sangahavatthudhamma, the students should be indoctrinated and trained to adhere to righteousness, goodness and neutrality. 5) As for political institutions according to Sangahavatthudhamma, the students should receive the transmission of ideas, beliefs, values and political ideologies.

Keywords: Political socialization, According to Buddhism, Secondary school students

บทนำ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เชื่อกันว่าเป็นการปกครองที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตทางการเมืองและชีวิตประจำวัน และเมื่อพิจารณาถึงการเมืองการปกครองของไทย หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 จนถึงปัจจุบัน พบว่าแม้จะมีความพยายามพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อให้ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม และยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจากหลายฝ่ายว่าจะสามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าในทุกด้านได้อย่างรวดเร็ว แต่ความเป็นจริงที่ปรากฏตลอดมาก็คือระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นประสบ

ความล้มเหลวเสียเป็นส่วนใหญ่ ระบบการเมืองที่มีอยู่นั้นยังขาดการส่งเสริมผลประโยชน์ทางสังคมโดยส่วนรวมเพราะรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหลักสูงสุดในการปกครองยังเอื้ออำนวยต่อการรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง วิธีการประชาธิปไตยถูกนำมาใช้เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ข้าราชการยังคงมีบทบาทในการครอบงำทางการเมืองโดยเป็นผู้กำหนดและเลือกวิธีแก้ปัญหาซึ่งนำไปสู่การผูกขาดอำนาจ และการคอร์รัปชัน นอกจากนี้จะมีปัญหาด้านโครงสร้างและสถาบันการเมืองแล้ว ยังมีอุปสรรคในด้านวัฒนธรรมการเมือง และกระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมืองอีกด้วย การกล่อมเกลางานทางการเมืองมีหน้าที่สำคัญที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมือง และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับหนึ่ง อันหมายถึง การสร้าง การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข และการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติต่อไป (จันทร์พานิช มหากาญจนะ, 2560 : 150)

กระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมือง จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของคนแต่ละบุคคล คนทุกเพศทุกวัยย่อมที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางการเมืองทั้งที่เป็นแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัวได้อยู่เสมอ ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตจะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่ตามมาในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการให้การศึกษาทางการเมืองแก่เยาวชนนั้นเป็นการทำให้พลเมืองเกิดการเรียนรู้และมีวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญยิ่ง (บรรจง กลิ่นสงวน, 2547 : 1-2) นอกจากนี้สื่อกลางหรือตัวการในการกล่อมเกลางานทางการเมืองประกอบไปด้วยครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง กลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน ตัวการที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในสังคมสมัยใหม่ซึ่งทำหน้าที่ควบคู่ไปกับตัวการอื่นๆ คือ โรงเรียนและสถาบันการศึกษา ระบบการศึกษาถือเป็นกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมที่สำคัญที่จะหล่อหลอมกล่อมเกลาคคนในสังคมนั้นให้มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่างๆ ตามที่สังคมนั้นๆ ต้องการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระบบการศึกษานั้นมีบทบาทในการกล่อมเกลาคคนในสังคมให้มีลักษณะอันพึงประสงค์นั่นเอง บทบาทของสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาว่าเป็นสถาบันซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการกล่อมเกลารูปร่างทางการเมืองของเด็กเพราะการกล่อมเกลางานของโรงเรียนได้กระทำอย่างตั้งใจ มีขั้นตอน มีจุดประสงค์อย่างแน่วแน่นอกจากนี้ ในช่วงที่เด็กเข้าโรงเรียนมัศึกษานั้นเป็นช่วงอายุที่ไวต่อการรับค่านิยม ทัศนคติ และโลกทัศน์ทางการเมืองด้วย การกล่อมเกลางานในโรงเรียนนั้นมีได้บรมสั่งสอนแต่เพียงความรู้ในทางทักษะที่เกี่ยวกับการอ่าน พุด ฟัง เขียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการอบรมกล่อมเกลางานในเรื่องที่เกี่ยวกับอุดมการณ์อีกด้วย อุดมการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง (ปรีชา ธรรมวินทร, 2532 : 1)

สถาบันการศึกษาเป็นองค์การที่ให้การเรียนรู้ทางการเมืองได้โดยตรงและทางอ้อม องค์ประกอบต่างๆ ของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ หลักสูตรการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต่างก็มีส่วนต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง เพราะเป็นสถาบันที่สองที่นักศึกษาต้องใช้ชีวิตอยู่ใกล้ชิดเป็นเวลานาน จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในกระบวนการอบรมและกล่อมเกลาคบุคคลให้

ไปสู่ระบบการเมือง การศึกษากับการเมืองเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งยากที่จะแยกออกจากกัน เพราะการศึกษาก็เปรียบเสมือนรากฐานของการเมือง การเมืองก็เปรียบเสมือนเข็มทิศในการชี้แนวทางให้กับ การศึกษานั้นเอง การกล่อมเกลາทางการเมืองนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทางการเมือง เพราะว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในทางการเมืองแท้จริงแล้วถูกกำหนดโดยพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าองค์การหรือสถาบันและ พฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเมืองจะสนับสนุนการเมืองระบบการเมืองหรือไม่นั้น สิ่ง สำคัญขึ้นอยู่กับกรกล่อมเกลາทางการเมือง ซึ่งจะทำให้บุคคลมีทัศนคติ ความคิด ความเข้าใจในเรื่อง การเมืองระบบการเมือง ถ้าหากว่าบุคคลได้รับการกล่อมเกลາทางการเมืองที่ดีแล้วย่อมถือได้ว่าเป็นการ สนับสนุนต่อระบบการเมืองนั้น ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และระบบการเมืองมีความมั่นคง ในช่วง ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาความพยายามอย่างยิ่งจากบุคคลในสังคมที่ต้องการเห็นการพัฒนาการเมืองใน ประเทศไทย และต้องการให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยมีการพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม นักวิชาการได้มีการเสนอแนวคิดในการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพและ เสถียรภาพยิ่งขึ้น (ศุภวัฒน์ โพธิ์เจริญ, 2547 : 1) รวมถึงให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาท ในการดูแลปกครองตนเองในทุกระดับ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งต่างๆ ของสังคม จนทำให้ประเทศไทยได้มาซึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ส่งเสริมการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะการให้สิทธิทางการเมืองต่างๆ ที่เปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น (วิชัย ต้นสิริ, 2539 : 1)

สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งที่จะให้การปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง เพราะเป็นสถาบันที่สองที่ นักเรียนต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างใกล้ชิดเป็นเวลานาน ดังนั้น ครู อาจารย์ จึงมีอิทธิพลต่อกระบวนการกล่อมเกลา การเมืองของนักเรียนได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งโดยวิธีการสอน และเนื้อหาวิชาที่สอนแก่นักเรียน และการปกครองในสถาบันศึกษา ครู อาจารย์ จะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเห็น ความสำคัญของระบบการเมืองที่มาเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกคนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง จะเห็นได้ว่า สถาบันการศึกษา และระบบการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในกระบวนการอบรมและกล่อมเกลาบุคคลให้ไปสู่ ระบบการเมือง การศึกษากับการเมืองจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งยากที่จะแยกออกจากกัน กล่าวคือ การศึกษาจะหล่อหลอมหรือสร้างคุณภาพของคนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การศึกษาเป็น เครื่องมือเลือกสรรคนเข้าสู่ระบบการเมือง การศึกษาช่วยสร้างสำนึกทางการเมือง การศึกษาช่วยให้หลุดพ้น จากการด้อยพัฒนาทางการเมือง ดังนั้น การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยผ่านสถาบันการศึกษาซึ่งจะเป็น กระบวนการสอน หรือการอบรมกล่อมเกลาให้เยาวชนครู อาจารย์ ที่สอนควรให้ความรู้เรื่องการเมืองให้ ประสบการณ์การกล่อมเกลาทางการเมืองแก่นักเรียนเพื่อให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และ พฤติกรรมอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิตที่ดีของสังคมและกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม ทางการเมือง และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเมืองซึ่งต่อไปจะทำให้เป็นประชาชนที่เป็นพลเมืองดี มีความ จงรักภักดี มีความผูกพันต่อชาติของตนแล้ว ยังเป็นการทำให้เป็นผู้รับผิดชอบในกิจการสำคัญของประเทศ ต่อไปในอนาคต ระบบการศึกษาจึงถือว่าเป็นกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมที่สำคัญที่จะหล่อหลอมกล่อม เกลาคนในสังคมนั้นให้มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่างๆ ตามที่สังคมนั้นๆ ต้องการ หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งก็คือ ระบบการศึกษานั้นมีบทบาทในการกล่อมเกลาคคนในสังคมให้มีลักษณะอันพึงประสงค์นั่นเอง

ดังนั้นผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญของการกล่อมเกลາทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยนักเรียนเป็นวัยที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองพร้อมที่จะเรียนรู้โลกทัศน์ทางการเมือง การรับรู้อุดมการณ์ต่างๆ ทางการเมือง ซึ่งจะปลูกฝังความเชื่อแนวความคิด ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียนอันจะก่อให้เกิดคุณภาพทางการเมือง เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเมือง และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาทางการเมือง ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ความหมายของการเมืองในแง่ของระบบ เป็นการกล่าวถึงการเมืองที่มุ่งไปที่ปฏิสัมพันธ์หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคม การกล่าวถึงการเมืองในแง่นี้ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นการพิจารณาที่ประสานความหมายของการเมืองในแง่อื่นเข้าไว้ด้วยกัน กล่าวคือ เป็นการกล่าวถึงการเมืองในแง่อื่นไว้อย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย เรื่องของอำนาจ หรือเรื่องของสถาบันที่เข้ามาดำเนินการตัดสินใจแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคม ระบบการเมืองจะปรากฏคุณลักษณะบางประการที่แน่นอนชัดเจน นั่นคือ มักจะมีสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำ แน่ชัด สม่าเสมอตามควร คือ 1) มีจุดหมายปลายทางในทางการเมืองการปกครองอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง 2) มีองค์การซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยเฉพาะในการใช้อำนาจทางการเมือง 3) มีกระบวนการในการใช้อำนาจตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดขึ้น 4) มีหลักการสำคัญที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดตั้งองค์การ หรือในการดำเนินการตามกระบวนการ หลักการนี้เป็นไปเพื่อกำหนดลักษณะในการใช้อำนาจให้เป็นไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง เช่น ระบบการเมืองบางระบบใช้หลักการรวมอำนาจอย่างเต็มที่ บางระบบใช้หลักกระจายอำนาจ บางประเทศใช้หลักการมอบอำนาจให้กับองค์การหรือหน่วยอำนาจทางการเมืองเป็นพิเศษ เช่น ระบบการเมืองแบบรัฐสภา ก็มีหลักการที่ให้อำนาจกับหน่วยงานนิติบัญญัติให้อำนาจสูงสุดแต่หน่วยเดียว บางแห่งใช้หลักการแยกอำนาจเป็น 3 ส่วน คือให้แต่ละองค์กรหรือแต่ละหน่วยอำนาจทางการเมือง เช่น หน่วยอำนาจนิติบัญญัติ หน่วยอำนาจบริหาร และหน่วยอำนาจตุลาการ มีอำนาจเป็นของตนเองโดยเฉพาะเท่าเทียมกัน ดังนั้น หน่วยอำนาจเหล่านี้ก็สามารถถ่วงดุลอำนาจกันได้ 5) มีอุดมการณ์ หมายถึง ความเชื่อมั่นศรัทธาในคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างและอุดมการณ์นี้เปรียบเหมือนพลังที่ปรากฏอยู่ในระบบการเมืองนั้น 6) มีรูปแบบแห่งโครงสร้าง ซึ่งหมายถึง การกำหนดสถานภาพ ตำแหน่ง ที่ตั้งขององค์การทางการเมืองต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์การดังกล่าวในลักษณะหรือแนวทางอย่างใด อย่างหนึ่งตามที่เห็นเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ อุดมการณ์ และให้สามารถดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดขึ้นได้ เพื่อให้สามารถบรรลุถึงจุดหมายปลายทางที่ปรารถนา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งเป็น 2 ประการ คือ ระบบการเมืองแบบเผด็จการ และแบบประชาธิปไตย (สมพงศ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ, 2520 : 30-31)

ความสำคัญของการเมืองด้านการเมืองกับสังคม ในที่นี้เป็นการมองภาพรวมโดยทั่วไปนั่นคือ สังคมในฐานะที่เป็นที่รวมของบุคคล เป็นจุดมุ่งหมายภายหลังจากที่ได้วิวัฒนาการมาอย่างยาวนานจนบรรลุ

ถึงขั้นสูงสุดจนทำให้คนเราได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม คนเราจะมีความเป็นคนสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้อยู่ในสังคมเท่านั้น เมื่อคนเราจะต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวภายนอกสังคมแล้ว คนก็ไม่ต่างอะไรจากสัตว์โลกโดยทั่วไปนั่นเอง เมื่อเป็นดังนี้ สังคมก็คือที่รวมของความหลากหลายทุกสิ่งทุกอย่างอันเกี่ยวข้องกับคน สังคมจึงเป็นเหมือนกับสิ่งประดิษฐ์ที่สมบูรณ์แบบอันมีแต่ละคนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนั้น ความต้องการมีชีวิตที่สุขสบาย ความสมบูรณ์ต่างๆ ตลอดจนการมีอนาคตที่ดีจึงเป็นความต้องการร่วมกันของทุกคนที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ความสำคัญของการเมือง แบ่งออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้ 1) ถึงแม้ว่าคนจะเป็นผู้สร้างระบบการเมือง แต่ในที่สุดระบบการเมืองจะเป็นตัวหล่อหลอมคนในรุ่นต่อๆ ไปนั่นเอง 2) ระบบการเมืองจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ทางอำนาจของคนในสังคม 3) การเมืองจะเป็นตัวกำหนดลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่ปัญหาทางเศรษฐกิจย่อมก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 4) การเมืองจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาและจัดระเบียบของสังคม ตลอดจนเป็นแกนกลางของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม 5) การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นดังนั้น เหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลถึงกันเสมอทั้งทางตรงและทางอ้อม 6) การตัดสินใจทางการเมืองย่อมส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่เสมอ (ชรินทร์ สันประเสริฐ, 2543 : 159-164) อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองเป็นสิ่งที่แสดงถึงความคิด ความเชื่อมั่น และความศรัทธาต่อระบบการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางการเมืองการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองมีดังต่อไปนี้

1. อุดมการณ์แบบอรรถนิยม (Anarchists) คือ พยายามลดอำนาจของรัฐให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการไม่มีอำนาจรัฐคงเหลืออยู่ในสังคม อุดมการณ์อรรถนิยมแตกต่างไปจากอุดมการณ์อนาธิปไตย (Anarchy) คือ อนาธิปไตยจะมีความหมายที่แฝงถึงสภาพความเป็นไปของสังคมที่วุ่นวาย ไร้ระเบียบ สาเหตุเกิดจากการไม่มีสถาบันทางการเมืองใดที่มีอำนาจสูงสุดเด็ดขาดในการทำหน้าที่ควบคุมสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย ส่วนอุดมการณ์แบบอรรถนิยมจะมีนัยยะ หมายถึง การปกครองที่ประชาชนมีอิสระและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอย่างเต็มที่ เป็นสังคมที่ปราศจากอำนาจรัฐหรืออำนาจของสถาบันทางการเมืองอื่นใดเข้ามาจัดการควบคุมหรือกำหนดพฤติกรรมของประชาชน แนวความคิดดังกล่าวปรากฏให้เห็นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ยกตัวอย่างเช่น นักคิดกลุ่มโสโตอิกที่นิยมการใช้ชีวิตแบบสงบหรือนักคิดกลุ่มอพิคิวเรียนนิยมดำเนินชีวิตแบบสนุกสนานรื่นเริง ถึงแม้ว่าแนวคิดของทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกันแต่สิ่งที่มีร่วมกันคือ ไม่ประสงค์ให้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงหรือยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของพวกเขา เนื่องจากอำนาจรัฐที่มีอยู่ในสังคมจะเข้าไปขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตแบบเสรีซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดที่สามารถจะกระทำได้

2. อุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ (Communism) ผู้ที่วางรากฐานของลัทธิคอมมิวนิสต์ คือ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) โดยมีความเห็นว่าการล้มล้างระบบนายทุน เมื่อปราศจากระบบนายทุน แล้ว สังคมก็จะไม่มีการแบ่งชนชั้นและการขัดแย้งอีกต่อไป และแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ คือการปกครองของบุคคลจะถูกแทนที่ด้วยวิธีการจัดการบริหารทางวัตถุและการวางแผนของกระบวนการผลิต คำว่า “วัตถุ” ตามแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ หรือ Economic Determinism หมายถึง เศรษฐกิจมี

อิทธิพลต่อสังคมทั้งในด้านการเมือง การศึกษา การศาสนา ปรัชญา ศิลปกรรม โดยคาร์ล มาร์กซ์ ได้แบ่งแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ 2.1) พลังการผลิต 2.2) ความสัมพันธ์ในการผลิต 2.3) โครงสร้างส่วนบน

3. อุดมการณ์แบบสังคมนิยม (Socialism) แนวคิดสังคมนิยมมีรากฐานความคิดที่ปฏิเสธแนวคิดปัจเจกชนนิยมที่ให้ความสำคัญแก่บุคคลมากกว่าการยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบของสังคม อุดมการณ์ดังกล่าวมุ่งเน้นการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม นั่นก็คือการให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าปัจเจกบุคคล เพราะมองว่าปัจเจกชนไม่สามารถแยกตัวออกจากสังคมได้ ดังนั้นเพื่อให้อุดมการณ์บรรลุวัตถุประสงค์ของอุดมการณ์ รัฐจึงต้องเข้าไปควบคุมปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ ได้แก่ เครื่องจักร โรงงาน ที่ดิน และทุนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนในสังคม ลักษณะสำคัญของอุดมการณ์สังคมนิยม คือการปกครองด้วยระบบรัฐสวัสดิการ (Welfare State) หมายถึง การที่รัฐเข้าไปดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต นอกจากนี้อุดมการณ์สังคมนิยมยังต่อต้านระบบทุนนิยม เนื่องจากมองระบบเสรีนิยมว่าเอารัดเอาเปรียบประชาชนและสนับสนุนการค้าแบบสหกรณ์ คือทุกคนเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน

4. อุดมการณ์แบบเสรีนิยม (Liberalism) อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบเสรีนิยมเป็นอุดมการณ์ที่ยอมรับในหลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) เชื่อในความมีเหตุผลและ ความสามารถของมนุษย์ อุดมการณ์เสรีนิยมจึงเปิดโอกาสให้ปัจเจกชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีอิสระและมีเสรีภาพ ปราศจากการถูกครอบงำจากบุคคลอื่นรวมถึงรัฐด้วย การยอมรับในเรื่องของสิทธิเสรีภาพมีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องเศรษฐกิจซึ่งมีการยอมรับให้เอกชนสามารถดำเนินกิจการทางการค้าได้อย่างเสรีโดยรัฐจะเข้าไปแทรกแซงน้อยที่สุด

5. อุดมการณ์แบบประชาธิปไตย (Democracy) อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยเป็นศัพท์ที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในมุมมองทางการเมืองหรือแม้แต่ฐานความคิดและการปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น การนำคำว่าประชาธิปไตยไปใช้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์โดยเรียกการปกครองของตนว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพื่อประชาชน โดยประชาธิปไตยของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบดังกล่าวเป็นการปกครองที่มีรัฐบาลเพื่อประชาชนแต่ไม่ใช่รัฐบาลโดยประชาชน ดังเช่น ในยุคของ เบนิตโต มุสโสลินี ผู้นำลัทธิฟาสซิสต์ในอิตาลี กล่าวว่า การปกครองในรูปแบบของเขามีวิธีการที่บรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ ดังนั้น ในการนำคำว่า “ประชาธิปไตย” ไปใช้จำเป็นต้องมีการขยายและอธิบายถึงรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของการปกครอง เนื่องจากส่วนใหญ่เรามักจะได้เห็นการนำอุดมการณ์ประชาธิปไตย (หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย) ไปใช้ในประเทศที่ปกครองแบบเสรี อุดมการณ์ประชาธิปไตยนั้นต้องประกอบด้วย 5.1) หลักปัจเจกชนนิยม 5.2) หลักเสรีภาพ 5.3) ความเสมอภาค 5.4) ภราดรภาพ

6. อุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม (Conservatism) อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบอนุรักษนิยมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะทำให้เกิดความแตกต่างไปจากสถานการณ์เดิม กลุ่มนี้มีความเชื่อว่าสิ่งที่ยึดถือและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่เดิมเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นแล้ว

ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สมควรยึดถือและปฏิบัติต่อไป อุดมการณ์ทางการเมืองแบบอนุรักษนิยมแบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังนี้ 6.1) อนุรักษนิยมแบบดั้งเดิม 6.2) อนุรักษนิยมใหม่ 6.3) อนุรักษนิยมเทียม

7. อุดมการณ์แบบฟาสซิสต์ (Fascism) อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบฟาสซิสต์เป็นอุดมการณ์ที่เน้นอำนาจของรัฐแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จอำนาจนิยม คือ มุ่งใช้อำนาจรัฐในการควบคุมประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐต้องการเป็นการจำกัดอิสระและเสรีภาพของประชาชนให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลักการนี้ส่วนหนึ่งได้รับแนวความคิดมาจาก ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นักชีววิทยาและเจ้าของทฤษฎีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต แนวคิดของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน ถูกนำมาตีความผ่านกรอบความคิดทางการเมืองทำให้เกิดแนวคิดที่ว่าประเทศที่เข้มแข็งที่สุดควรเป็นประเทศที่เหมาะสมและสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมโลก ส่วนประเทศที่อ่อนแอกว่าสมควรถูกทำลายก่อนที่จะเข้าหาตัวอ่อนแอของชาติที่อ่อนแอจะเข้าไปผสมกับชนชาติที่เข้มแข็งและกลายเป็นเชื้อชาติที่อ่อนแอในที่สุด นอกจากนี้อุดมการณ์นี้ยังต่อต้านและไม่ยอมรับการมีสิทธิเสรีภาพของบุคคลและต่อต้านการมีพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรค เพราะเชื่อว่าการมีพรรคการเมืองหลายพรรคอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง (พระมหานรินทร์ สุรบุญโย, 2566 :114-117)

สรุปได้ว่า ความหมายของการเมือง คือ กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจและสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคม ความสำคัญของการเมืองเป็นสิ่งที่ความเกี่ยวข้องทางการเมืองของทุกคนโดยเฉพาะปัญหาต่างๆ ที่ทุกคนล้วนมีอันเป็นปัญหาทางการเมืองไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง เช่น ด้านคนกับการเมือง ด้านการเมืองกับเศรษฐกิจ ด้านการเมืองกับสังคม เนื่องจากว่าสภาพดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงกันได้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และในส่วนอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองนี้เป็นระบบความคิดทางความเชื่อในการเมืองการปกครอง ระบบความคิดและความเชื่อนั้นได้หล่อหลอมจนผสมกลมกลืนเป็นกรอบหรือหลักเกณฑ์ของแนวทางความประพฤติของสมาชิกของสังคมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตให้ขับเคลื่อนไปตามทิศทางของทางการเมืองการปกครองนั้นๆ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมือง

การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นการนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในระบบการเมือง โดยเป็นกระบวนการสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมืองที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้หรือนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมหรือก่อให้เกิดการก่อตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ขึ้นมาก็ได้ (Almond Gabriel A. and Powell G. Bingham Jr., 1980 :36) แนวคิดการกล่อมเกลาทางการเมือง คือ จิตวิทยาวัฒนธรรม (Psychocultural Approach) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) ประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเชื่อว่าประสบการณ์ก่อนวัยผู้ใหญ่ (Pre Adult) เป็นแหล่งที่มาของทัศนคติทางการเมืองแบบแผนอำนาจ และใน

สภาพการณ์ทางสังคมเมื่อครั้งวัยเด็กก่อนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีบทบาทที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อเกี่ยวกับรูปแบบของความโน้มเอียงทางการเมือง สถาบันที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในวัยเด็กคือสถาบันครอบครัวและโรงเรียน 2) อาชีพการงานและองค์กรต่างๆ ที่บุคคลเข้าไปมีส่วน แบบแผนจากสถาบันเหล่านี้ยังมีความใกล้ชิดกับแบบแผนอำนาจของระบบทางการเมืองเท่าไร แบบแผนอำนาจนั้นจะมีผลอย่างสำคัญต่อแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และมากกว่าแบบแผนอำนาจในครอบครัว 3) มาตรฐานของระบบการเมือง มาตรฐานของระบบการเมืองแต่ละสังคมก็จะมีอิทธิพลกับกระบวนการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นด้วย 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลง รูปแบบดังกล่าวนี้ Almond และ Verba ได้อาศัยการวิเคราะห์จากผลการวิจัยระหว่างชาติ (5 ชาติ คือ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน อังกฤษ อิตาลี และเม็กซิโก) ปรากฏว่าผู้ตอบคำถามว่าสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว โรงเรียน หรืออาชีพและการทำงานมีผลต่อการคาดหวังในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Almond G.A. and Verba S., 1965 : 7-8) ในทัศนะของอัลมอนต์ และเพาเวลล์ กล่าวถึง รูปแบบของการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองนั้นจะดำเนินไปใน 2 รูปแบบกล่าว คือ 1) รูปแบบที่เห็นได้ชัด (Manifest Transmission) การกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองในรูปแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองหรือการถ่ายทอดนั้นเป็นการสื่อสารที่แสดงออกอย่างชัดเจนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และความรู้สึกต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองอัน ได้แก่ การสอนเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น 2) รูปแบบที่แฝงอยู่ (Latent Transmission) ในรูปแบบนี้เป็น การกล่อมเกลารูปแบบที่ไม่ใช่ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก เช่น เด็กได้รับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว (Almond Gabriel A. and Powell G. Bingham Jr., 1980 : 145) กระบวนการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมือง โดยสรุปแล้วการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองนี้มีตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองมี 6 ตัวแทนที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันหรือแหล่งของการเรียนรู้และทางการเมืองที่สำคัญเป็นแหล่งวัฒนธรรมทางการเมืองอันสำคัญ ได้แก่ ทัศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมที่เกี่ยวกับการเมืองได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การที่ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบัน หรือ องค์กรที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กก็เพราะเด็กเมื่อเกิดมาส่วนใหญ่เด็กจะใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว สำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมีอยู่หลากหลายวิธี แต่ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นอย่างไม่มี การวางแผนที่เป็นระบบ และส่วนใหญ่เป็นไปโดยไม่ตั้งใจ กล่าวว่าการครอบครัวเป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกลารูปแบบทางการเมืองของสังคม เป็นโครงสร้างแรกๆ ที่บุคคลจะได้พบ อิทธิพลที่สำคัญของครอบครัวคือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจ กล่าวคือ ภายในครอบครัวจะมีลักษณะการตัดสินใจร่วม (Collective Decision) ซึ่งมีลักษณะอำนาจเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ (Authoritative) ใน ทัศนะของเด็ก เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามหรือไม่เชื่อฟังจะนำไปสู่การลงโทษหรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ดังนั้น ประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผลต่อความรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง และนำไปสู่การมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบนั้นในอนาคต นักวิชาการบางคนเห็นว่าในครอบครัวที่มีการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองจะมีความผูกพันกับหน้าที่ทางการเมือง

2. ด้านการศึกษา คือ โรงเรียน กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน ทั้งนี้เพราะในสังคมสมัยใหม่การเรียนรู้ทางการเมืองมักเกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผ่าน 1) หลักสูตร ที่ต่างยอมรับกันว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเครื่องมือหนึ่งในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและหลักสูตรหน้าที่พลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองของชาติ 2) กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียน (Class Room Ritual Life) การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนอกจากจะเรียนรู้ในโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรแล้ว เด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียนได้อีก เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ เป็นต้น ซึ่ง ลักษณะต่างๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก 3) ครู กล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กเพราะ ประการที่ 1 สำหรับเด็กแล้วครูคือสัญลักษณ์ของอำนาจหน้าที่ที่เด็กส่วนใหญ่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง มาให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลทางการเมืองในรูปของตัวบุคคลที่ใช้อำนาจครั้งแรก แม้อาจจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ทางการเมือง อำนาจทางการเมืองที่เป็นนามธรรมและมีลักษณะร่วม เช่น โครงสร้างของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์เท่าใดนัก ประการที่ 2 ครูในฐานะผู้สอน ถ้าครูมีวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดที่ดี นอกจากจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองที่ถูกต้องแล้ว ยังอาจทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอีกด้วย แต่ถ้าหากวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดของครูไม่ดี ไม่มีความเหมาะสมแน่นอนนอกจากจะทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น เกิดความเฉื่อยชาทางการเมืองแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจการเมืองที่ไม่ถูกต้องอีกด้วย ประการที่ 3 ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ถ้าหากครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็นอย่างดี มีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์ ตลอดจนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนคุณลักษณะดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กเป็นอย่างมาก และวิทยาลัยโดยเฉพาะมหาวิทยาลัย กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญของนิสิตนักศึกษา โดยทั่วไปมักจะเป็นแหล่งที่เปลี่ยนแปลงลักษณะที่นิ่งเฉยทางการเมือง การไม่แสดงออกทางการเมือง ความไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ความสนใจอยากแสดงออกทางการเมือง

3. ด้านกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มปฐมนุญประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน โดยทั่วไปมีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและการปรับตัวของบุคคลในสังคม ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นที่ยอมรับกันว่ากลุ่มเพื่อนมิได้มีบทบาทที่ย่อยลงไปกว่าครอบครัวและโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็นผู้ใหญ่ดังในผลการวิจัยของ มัสเซียลาส (Massialas) ที่พบว่า นอกเหนือจากครอบครัวและสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กแล้ว กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย ในแง่ของการต่อสู้เด็กวัยรุ่นมักจะต่อสู้ตามความเชื่อของกลุ่ม นอกจากนี้พวกนี้มักจะมีความเชื่อทางสังคมและการเมืองไปในทางที่ดี ความแตกต่างในบทบาท

ระหว่างกลุ่มเพื่อนและครอบครัวคงจะอยู่ที่ขณะที่ครอบครัวช่วยสร้างการรับรู้ การเลียนแบบ ความจงรักภักดีทางการเมืองให้กับเด็ก ๆ ในช่วงระยะเริ่มต้นของชีวิต กลุ่มเพื่อนจะช่วยในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้

4. ด้านกลุ่มอาชีพ ถือกันว่ามีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและทางการเมืองให้แก่บุคคล ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคมเมื่อบุคคลได้รับการเตรียมพร้อมที่จะประกอบอาชีพของตนเอง จะพบว่า ในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีวิธีการโดยเฉพาะของตน ซึ่งอาจจะไม่ซ้ำกันกลุ่มอาชีพอื่นในกรณีของการเรียนรู้ทางการเมือง เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มเกษตรกร นอกจากจะช่วยให้สมาชิกใหม่ของกลุ่มได้เรียนรู้ทางสังคมคือระเบียบวิธีการของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันควรให้ความเคารพต่อกันและให้ความช่วยเหลือกันและกัน ในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ หรือมีทัศนคติทางการเมืองอีกด้วย เพราะในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้มาซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง ในกรณีดังกล่าวสมาชิกของกลุ่มบุคคลจะมีการเรียนรู้วิธีการเคลื่อนไหวชุมนุม วิธีการใช้อำนาจต่อรองกับนายจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้กระทั่งกับรัฐบาล ในแง่นี้จะเห็นได้ว่า กลุ่มอาชีพ มีส่วนช่วยให้สมาชิกของกลุ่มได้การเรียนรู้ทางการเมือง

5. ด้านสื่อมวลชน สื่อมวลชน หมายถึง สื่อหรือช่องทางของการสื่อสารมวลชนซึ่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ นิตยสาร โดยทั่วไปมีหน้าที่สำคัญดังนี้ คือ หน้าที่เสนอข่าวสาร เสนอความเห็น บริการศึกษา และทำหน้าที่ทางด้านบันเทิง ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ โดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความเห็นมีผลต่อทัศนคติความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล เพราะข่าวที่เสนอทุกวันส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทางการเมืองที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน

6. ด้านศาสนา นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาอธิบายถึงหน้าที่หลักของศาสนาว่า 2 วัตถุประสงค์ ประการ คือ หน้าที่ต่อบุคคลและหน้าที่ต่อสังคม โดยหน้าที่ต่อบุคคล คือ ศาสนาสอนความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านการอยากรู้ อยากเห็น การแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระในชีวิต และการแสดงออกทางอารมณ์ ส่วนหน้าที่ต่อสังคมมีหลายประการในส่วนของการขัดเกลาทางสังคม สถาบันศาสนาจะช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐาน และค่านิยมในสังคมและช่วยให้บุคคลมีอุดมคติในการดำรงชีวิต (Michael Rush and Phillip Athoff, 1971 : 16)

สรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ประสบการณ์ในวัย อาชีพการทำงานและองค์กรต่างๆ ที่บุคคลเข้าไปมีส่วน มาตรฐานของระบบการเมือง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลง รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้นจะดำเนินไปใน 2 รูปแบบกล่าว คือ 1) รูปแบบที่เห็นได้ชัด 2) รูปแบบที่แฝงอยู่ ในรูปแบบนี้เป็นการกล่อมเกลาที่ไม่ใช่ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก เช่น เด็กได้รับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว เป็นต้น

หลักสังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ใน อุปัชฌาสสูตรว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว” (ส.ม. (ไทย) 19/5/2) สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น 2 ศัพท์ คือ สังคห 1 วัตถุ 1 “สังคห” แปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลืออุดหนุน “วัตถุ” ในที่นี้หมายความว่า เรื่อง รวมทั้ง 2 ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือ จะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น 4 อย่าง จึงจะถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นเอาไว้ได้ สังคหวัตถุ แปลว่า หลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ หมายความว่า เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามฐานะ คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคมนั้นมีความสงบ ธรรมที่เป็นหลักการสงเคราะห์นี้ มีอยู่ 4 อย่าง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ทาน เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้ จะเห็นได้ชัดก็คือ บิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครู อาจารย์ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้ของมีอยู่ 2 อย่าง คือ อามิสทานให้วัตถุสิ่งของ กับ ธรรมทานให้ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยร่วมกัน

2. ปิยวาจา เจริญด้วยถ้อยคำน่ารัก ไพเราะอ่อนหวาน หมายความว่า การพูดจាន่ารักพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การพูดนอกจากจะเป็นวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานแล้ว ต้องเป็นวาจาที่เป็นสัจจะ และมีประโยชน์แก่ผู้ฟังแล้ว ยังจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวน้ำใจได้มั่นคง

3. อัตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หมายความว่า การทำประโยชน์แก่คนอื่น เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

4. สمانัตตตา ความเป็นคนเสมอดันเสมอปลาย ไม่ถือตัว ความเป็นคนเสมอดันเสมอปลาย คือ จิตใจคงเส้นคงวาต่อคนทั่วไป รู้จักร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนอื่น เห็นคนอื่นได้รับทุกข์ต้องไม่ทอดทิ้ง หรือรังเกียจเห็นคนอื่นได้ดีมีความสุขก็ไม่ริษยา แรกคบเป็นอย่างไรต่อไปก็เป็นอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง การวางตัวอย่างนี้ย่อมเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไป (สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร, 2550 : 23-23)

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องผูกใจคน การที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้องอาศัยธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะเห็นได้จากการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือไปยังกลุ่มบุคคลจะเกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน รู้จักการให้และการรับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำต่างๆ โดยที่บุคคลสามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อบุคคลอื่นต้องการ การปฏิบัติตนหรือการแสดงออกต่อกัน เช่น ครูกับนักเรียน ในลักษณะที่เป็นมิตรโดยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันมีความใกล้ชิดสนิทสนมโดยที่ครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งได้เมื่อนักเรียนต้องการในการเรียนการสอน นั่นเป็นสิ่งที่ช่วยให้อารมณ์ในการเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นโดยนักเรียนที่รับรู้ว่าคุณครูปฏิบัติกับตนด้วยความจริงใจให้ความรักเอาใจใส่ด้วยความจริงใจจะเป็นนักเรียนที่มีความรู้สึกที่ดีกับครูเข้าใจและยอมรับ

ในคำสอนของครูว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติ ลักษณะการปฏิบัติตนของครูกับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนยอมรับคำสอนของครู และนำสิ่งที่ครูสอนไปปฏิบัติได้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน โดยอาศัยการปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความจริงใจให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและยอมรับการปฏิบัติของครูนั้น เป็นการเสริมสร้างลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน เช่น พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ดงามพฤติกรรมหนึ่งนั้น ครูสามารถปฏิบัติโดยให้ความสำคัญกับนักเรียนของตนเองเข้าใจความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ทำตนเป็นกันเองกับเด็กไม่เข้มงวดหรือปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเกินไป ให้ความยุติธรรมกับนักเรียนทุกคน ยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียนและแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียน ลักษณะของครูเหล่านี้จะเป็นลักษณะที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อครูและยอมรับคำสั่งสอนของครูไปปฏิบัติต่อไปได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2532 : 79)

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาทในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบริวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีมี 4 วิธี วิธีการทั้ง 4 นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชนนั้นๆ คือ 1) ทาน การให้ปัน 2) ปิยวาจา การมีวาจาเป็นที่รัก 3) อัตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งมีความสำคัญว่าเป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นเครื่องผูกใจคน เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกันการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์

บทสรุป

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เชื่อกันว่าเป็นการปกครองที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตทางการเมืองและชีวิตประจำวัน กระบวนการกล่อมเกลากองการเมือง จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลากองสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของคนแต่ละบุคคล คนทุกเพศทุกวัยย่อมที่จะต้องสัมผัสกับการเรียนรู้ทางการเมืองทั้งที่เป็นแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัวได้อยู่เสมอ ซึ่งการเรียนรู้ทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตจะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่ตามมาในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการให้การศึกษาทางการเมืองแก่เยาวชนนั้นเป็นการทำให้พลเมืองเกิดการเรียนรู้และมีวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ สื่อกลางหรือตัวการในการกล่อมเกลากองเมืองประกอบไปด้วยครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง กลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน ตัวการที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในสังคมสมัยใหม่ซึ่งทำหน้าที่ควบคู่ไปกับตัวการอื่นๆ คือ โรงเรียนและสถาบันการศึกษา ระบบการศึกษาถือเป็นกระบวนการกล่อมเกลากองสังคมที่สำคัญที่จะหล่อหลอมกล่อมเกลากองคนในสังคมนั้นให้มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่างๆ ตามที่สังคมนั้นๆ ต้องการ

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระบบการศึกษานั้นมีบทบาทในการกล่อมเกลาคคนในสังคมให้มีลักษณะอันพึงประสงค์นั่นเอง

สถาบันการศึกษาเป็นองค์การที่ให้การเรียนรู้ทางการเมืองได้โดยตรงและทางอ้อม องค์ประกอบต่างๆ ของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ หลักสูตรการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต่างก็มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติทางการเมือง เพราะเป็นสถาบันที่สองที่นักศึกษาต้องใช้ชีวิตอยู่ใกล้ชิดเป็นเวลานาน จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาและระบบการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในกระบวนการอบรมและกล่อมเกลาคคนให้ไปสู่ระบบการเมือง เพราะการศึกษาก็เปรียบเสมือนรากฐานของการเมือง การเมืองก็เปรียบเสมือนเข็มทิศในการชี้แนวทางให้กับการศึกษานั้นเอง

การกล่อมเกลาคทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีอยู่ 5 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านสถาบันครอบครัวตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรมีการติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านแหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่างๆ มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 2) ด้านสถาบันการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และสอดแทรกการอบรมสั่งสอนทางการเมืองการปกครอง 3) ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อนตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรมีความสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมือง 4) ด้านสถาบันศาสนาตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรได้รับการปลูกฝังและการสอนให้ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยยึดถือความเป็นกลาง และ 5) ด้านสถาบันทางการเมืองตามหลักสังคหวัตถุธรรม นักเรียนควรได้รับการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จันทรานุษ มหากาญจนะ. (2560). **การเมืองเปรียบเทียบ**. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์รัตนไตร.

ชรินทร์ สันประเสริฐ. (2543). **ระบบการเมืองการปกครอง 1**. เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยกับสังคมหน่วยที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บรรจง กลิ่นสงวน. (2547). “การกล่อมเกลาคทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”. **วิทยานิพนธ์**

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปรีชา ธรรมวินทร. (2532). “การกล่อมเกลาคทางการเมืองโดยผ่านหนังสือเรียน : วิเคราะห์หนังสือเรียนหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พุทธทาสภิกขุ. (2532). **บริหารธุรกิจแบบพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : อตัมมโย.

พระมหานรินทร์ สุรบุญโย. (2566). **เอกสารคำสอนหลักรัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

บริษัท ดีไซน์เบอรี่ จำกัด.

วิชัย ตันสิริ. (2539). **วัฒนธรรมทางการเมืองและการปฏิรูป**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสุโขมและบุตรจำกัด.

ศุภวัฒน์ โพธิ์เจริญ. (2547). “การกล่อมเกลางานการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัด
เชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร. (2550). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”. **รายงานการวิจัยอิสระ**.

บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมพงศ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ. (2520). **ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช.

Almond G.A. and Verba S. (1965). **The Civic Culture**. Boston: Little Brown and Company.

Almond Gabriel A. and Powell G. Bingham Jr. (1980). **Comparative Politics Today A World
View**. Boston: Little brown.

Michael Rush and Phillip Athoff. (1971). **Introduction to Political Sociology**. London: Western
Printing Serviced Press.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
แบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรม

Integrating Buddhist principles to strengthen political culture

Participatory model according to the principles of Iddhipatthamma

พระปัญญวัฒน์ คุตตสีโล (อโนราช)

Phra Punyawat Coottaseelo (Anorach)

วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

Mahasarakham Buddhist College

Email : punyawat.aeh@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยประการสำคัญที่เป็นการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคม และเป็นตัวการที่ทำให้รูปแบบและลักษณะของระบบการเมืองในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรมมี 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรเสียสละและการสนับสนุนทางการเมืองควรยึดมั่นและเชื่อถือเคารพในศักดิ์ศรีความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ด้านความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน 3) ด้านตระหนักในผลกระทบของนโยบายตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรมีจิตสาธารณะ ระดมความคิดเพื่อกำหนดนโยบาย ยอมรับผลกระทบอันอาจจะเกิดขึ้น และ 4) ด้านมีความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรมีจิตสำนึกให้กับชุมชน สังคม ให้รับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคม ซึ่งประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อมวลชน วัฒนธรรมจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญ คือ สร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมือง

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม, เสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง, อิทธิบาทธรรม

Abstract

Political culture is an important factor that determines the political behavior of members of society. And is the factor that makes the form and nature of the political System in each society different. Integrating Buddhist principles to strengthen participatory political culture according to the principles of Iddhipatadhamma has the following 4 aspects: 1) As for high political participation according to Iddhipadadhamma, the people should sacrifice and support political activities, adhere to and have faith in politics, and respect to the differences of people. 2) As for awareness of civic duty according to Iddhipadadhamma principles, the people should express good willing to colleagues, have good hope and wishes to each other. 3) As for awareness of impact of the policy according to Iddhipadadhamma principles, the people should have public mind, brainstorm to fix policies and accept the possible affect. 4) As for the interest in political activities according to Iddhipadadhamma principles, the people should think of community and society and realize their own rights and duties in participation in political activities.

Political culture is that part of culture that is the product of political knowledge, ideas and beliefs that an individual or group of people has transmitted from one generation to the next. Through the process of socialization which consists of important main institutions including: family institution educational institutions, religious institutions, political and administrative institutions and media institutions Culture creates order. And the unity of human society. Therefore, political culture is important in that it promotes political legitimacy. Key factors in initiating change and important factors of political development.

Keywords: Integration of Buddhist principles, strengthen political culture, Iddhipatthammdhamma

บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งมีกลุ่มคนหรือประชากรจำนวนมากนั้นก็เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์จะอยู่แบบโดดเดี่ยวไม่ได้ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์ต้องการความปลอดภัย การได้รับความคุ้มครอง มนุษย์ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อความอยู่รอดและการพัฒนาของเผ่าพันธุ์ มนุษยชาติ สังคมมนุษย์แตกต่างจากสัตว์เหนือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ทั่วไป ก็คือ การมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ตลอดจนระบบการรับรู้ ความคิดหรือความเชื่อจนมีการยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผน ซึ่งเราเรียกว่า “วัฒนธรรม” โดยวัฒนธรรมนั้นมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความ

เจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ เป็นผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนต่อกันสืบต่อเป็นวัฒนธรรมประเพณีกันมา วัฒนธรรมนั้นไม่ได้มีเฉพาะในสังคมเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงสภาพสังคมใหญ่ที่เรียกว่า “ประเทศ” เพราะสังคมใหญ่ก็จะประกอบไปด้วยสังคมย่อย หรือกลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่างๆ ย่อยไปอีกระดับหนึ่ง ซึ่งในแต่ละสังคมนั้นย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันไปไม่มากนักน้อย เนื่องจากแต่ละสังคมมีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ และความเคารพนับถือในสังคมนั้น ๆ ลักษณะเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวกำหนดชี้้นำให้พฤติกรรมทางการเมืองในสังคมทั้งหลายไม่เหมือนกัน ตัวกำหนดเหล่านี้อาจจะพูดโดยรวมได้นั่นคือ “วัฒนธรรมทางการเมือง” (Political culture) ของสังคมนั้น ๆ (พนิตพิชา โคตรโสภณ, 2556 : 1) วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นส่วนหนึ่งวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งมาจากความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) และทัศนคติทางการเมือง (Attitude) ของบุคคล ซึ่งได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังสืบต่อกันมาจนกระทั่งบุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติการเมืองของสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลาก่อนทางการเมือง (Political Socialization Process) ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้บุคคลในสังคมมีความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) ของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบแผน (Pattern) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น จากกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าว การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิวัฒนาการของระบบการเมืองการปกครองที่ผ่านมาในอดีต โดยเฉพาะกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2550 : 1)

การปกครองประชาธิปไตยได้เริ่มวางรากฐานในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการปกครองประชาธิปไตยได้เริ่มต้นหลังจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎร เมื่อในราว พ.ศ. 2475 ประชาธิปไตยของไทยมีอุปสรรคมากมายและล้มเหลวเหมือนกับประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย วัฒนธรรมการเมืองไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมระหว่างวัฒนธรรมการเมืองไทยแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยที่พยายามนำเข้ามาใช้ ลักษณะที่สำคัญคือประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองยอมจำนนต่ออำนาจบังคับซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยที่ประชาชนส่วนใหญ่จะมีความรอบรู้ ความเชื่อมั่นประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง (Rationality Activist) (ภูวน อุณหินทร์, 2548 : 1) การเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนี้เป็นการกระทำของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ การเมืองสูง และจัดเป็นชนชั้นนำใหม่ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ความทันสมัยมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเรื่อยมาเป็นเวลากว่าเจ็ดสิบปี แต่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยได้มีการพัฒนาที่ดำเนินไปอย่างเชื่องช้าและไม่สู้จะต่อเนื่องนัก ประชาชนชาวไทยโดยทั่วไปยังคงเหมือนไม่ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องหรือมีส่วนร่วมในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร โดยคนส่วนใหญ่ยังเข้าใจบทบาทของตนในความเป็น

ประชาธิปไตยเพียงว่าต้องไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบนี้ในเชิงวิชาการก็ไม่ประสงค์เข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทใดๆ มากไปกว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกับผู้ที่ไม่มีความรู้ เพราะไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับระบบการเมือง ดังนั้นปรากฏการณ์ประชาธิปไตยในประเทศไทยจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับปรากฏการณ์ของประชาธิปไตยในลาตินอเมริกาซึ่งมีนักวิชาการชาวลาตินอเมริกาผู้หนึ่งเคยกล่าวว่า “ประชาธิปไตยเปรียบเสมือนต้นไม้ที่มาจากเมืองหนาว นำมาปลูกในดินและอากาศที่ผิดเพี้ยนในลาตินอเมริกา ก็ย่อมจะเติบโตอย่างเชื่องช้าและแคระแกรน” จากคำกล่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ต้องรอให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคม จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แสดงว่าอำนาจสูงสุดทางการเมืองการปกครองยังไม่ได้เป็นของประชาชนตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้นปรากฏว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยยังขาดเสถียรภาพและความต่อเนื่อง (สุนทร พุนเอยิด, 2526 : 1)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแนวคิดและเป็นลักษณะเฉพาะในการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละสังคมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความก้าวหน้าของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่งามโดยสร้างเป็นกฎเกณฑ์แบบแผนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังจนเป็นวิถีของสังคม โดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่หล่อหลอมอุปนิสัย มารยาท ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมจนเป็นวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งวัฒนธรรมทางสังคมมีส่วนในการหล่อหลอมวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละระบบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมการเมืองที่มีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่พฤติกรรมทางการเมืองมีการแสดงออกอย่างเด่นชัดทั้งในรูปแบบของปรัชญา อุดมการณ์ ทศนคติ และความเชื่อทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองเป็นผลิตผลของความรู้ ความคิด ความเชื่อ และทศนคติทางการเมืองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลของการแสดงออกพฤติกรรมของคนในสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นภาพของการเรียนรู้เป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นต้องอาศัยกระบวนการอบรม ปลูกฝัง หล่อหลอม กล่อมเกลา ทั้ง ค่านิยม ความเชื่อ และทศนคติ จากสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน และจากสถาบันทางสังคมอื่น ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยจนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556 : 7)

วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยประการสำคัญที่เป็นการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคม และเป็นตัวการที่ทำให้รูปแบบและลักษณะของระบบการเมืองในแต่ละสังคมแตกต่างกัน

ไป ทั้งนี้หากชนในชาติมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นหนักไปทางอำนาจนิยมก็เป็นการยากที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยไปสู่จุดหมายได้ (กมล สมวิเชียร, 2514 : 16) ผู้เขียนได้ตระหนักถึงการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคม และเป็นตัวการที่ทำให้รูปแบบและลักษณะของระบบการเมืองในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป ทั้งนี้หากชนในชาติมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นหนักไปทางอำนาจนิยมก็เป็นการยากที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยไปสู่จุดหมายได้ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรม เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนช่วยเหลือ ปรับปรุง พัฒนา และดำเนินงานในการสนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอันจะก่อเกิดประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต่อไป

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ดังนั้นจึงอนุมานได้เป็นสังเขปว่า วัฒนธรรมทางการเมืองก็คือสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามทางการเมืองแก่หมู่คณะ หรือวิถีชีวิตทางการเมืองของหมู่คณะนั่นเอง โดยทั่วไปสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นมักเป็นสิ่งที่ดีงาม วัฒนธรรมจึงมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ดีงามของมนุษย์ในสังคม เมื่อเป็นดังนี้วัฒนธรรมทางการเมืองจึงน่าจะมีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทางการเมืองที่ดีงามของมนุษย์ในสังคม วัฒนธรรม หมายถึง ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมเป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นทั้งกฎและระเบียบหรือมาตรฐานของวิถีการดำรงชีวิต ของคนในกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง คำจำกัดความว่าวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (Way of life) ของกลุ่มคนหนึ่งซึ่งเป็นแบบแผนรวมทั้งหมดของชีวิตที่มักจะมีและเป็นแบบเดียวกันหรือคล้ายกัน และแบบแผนของวิถีชีวิตเหล่านี้เป็นแบบแผนที่มีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยเฉพาะอาศัยภาษาและการเลียนแบบ วัฒนธรรมประกอบด้วยรูปแบบของพฤติกรรมทั้งที่แฝงเร้นและที่เห็นได้อย่างชัดแจ้งได้มาและถ่ายทอดออกไปโดยผ่านสัญลักษณ์ประกอบกันขึ้นเป็นความสำเร็จเฉพาะตัวของกลุ่มคนต่างๆ ทั้งนี้รวมทั้งสิ่งที่ผลิตออกมาในรูปประดิษฐ์กรรมทั้งหลายด้วยสาระสำคัญที่เป็นแก่นของวัฒนธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม (อานนท์ อาภาภิรมย์, 2542 : 33-35)

วัฒนธรรมจึงมีลักษณะที่แสดงออกถึงแบบแผนพฤติกรรม ของการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่ได้มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ด้วยการอบรมกล่อมเกลา ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยพฤติกรรมเหล่านี้ จะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Value) และทัศนคติ (Attitude) ที่มีการถ่ายทอดสิ่งสมด้วย

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization Process) อันนำไปสู่เงื่อนไขของพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย (สมบัติ อารังธวงศ์, 2538 : 326)

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของการดำรงชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่งและก่อนที่จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่ชนคนจำนวนมากจนปฏิบัติตามกันทั้งกลุ่มและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนปรากฏเป็นแบบอย่างให้เห็นชัดเจนแน่นอน หากหมู่ชนที่เป็นเจ้าของร่วมมือกันปฏิบัติตามแบบอย่างความประพฤติ ความคิด และความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ร่วมกันเป็นแบบแผนของชีวิตของหมู่คนนั้นติดต่อกันเป็นเวลายาวนาน แบบแผนของความประพฤตินั้นจะกลายเป็นวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

ความหมายของความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในลักษณะที่ถือว่าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งในทางสังคมศาสตร์ ถือว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นมรดกจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ที่ปลูกฝังสืบทอดจนกระทั่งกลุ่มบุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติทางการเมืองในสังคม “วัฒนธรรม” เป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่ง และก่อนที่จะมาเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้ จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่คนจำนวนมากพอสมควร การปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนเป็นแบบอย่างที่ดีชัดเจน ทั้งความประพฤติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ร่วมกันเป็นแบบแผนของความประพฤติจนกลายเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทัศนคติ และการอบรมที่แต่ละคนได้รับจากระบบการเมืองนั้นๆ ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึกนิยม และไม่นิยมต่อระบบการเมือง และการประเมินค่าต่อเหตุการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง องค์ประกอบรวม (Core Components) ที่มีความโน้มเอียง (Orientation) ต่อปัจจัยต่างๆ ในแบบแผนทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึกที่เป็นระเบียบ และมีความหมายต่อกระบวนการทางการเมือง และที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับรากฐานทางสมมติฐานและกฎระเบียบต่างๆ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองคือการแสดงออกในรูปแบบรวมๆกับทางจิตวิทยาและความนึกคิดทางการเมืองนั่นเอง วัฒนธรรม หมายถึง การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคมโดยส่วนรวม โดยมีเอกลักษณ์ในการใช้กำลังบังคับเพื่อให้เป็นไปตามนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยใน “The Civic Culture” ทำการศึกษาวิจัยตัวอย่าง 5 ประเทศ (เยอรมัน อิตาลี เม็กซิโก อังกฤษและสหรัฐอเมริกา) และได้ให้ความหมายวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นเรื่องของความเชื่อ ความปรารถนา และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและได้จำแนกรูปแบบความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของ

ระบบการเมือง โดยกล่าวว่าความโน้มเอียงทางการเมือง แบบแผน ทักษะทางการเมืองของบุคคลนั้น แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ความโน้มเอียงทางการเมืองรับรู้ (Cognitive Orientation) เป็นเรื่องของความเข้าใจและความเชื่อที่มีต่อระบบการเมือง บทบาทและหน้าที่ตามบทบาทนั้นๆ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) และปัจจัยผลิตผล (Outputs) ของระบบการเมือง

2. ความโน้มเอียงตามความรู้สึกนึกคิด (Affective Orientation) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆของระบบการเมือง

3. ความโน้มเอียงในการประเมินค่า (Evaluative Orientation) เป็นการใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจในการให้ความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และปรากฏการณ์ทางการเมืองอันเป็นผลที่เกิดจากบุคคลได้รวบรวมมาตรการทางคุณค่าและกำหนดกฎเกณฑ์ โดยอาศัยข่าวสารและความรู้สึกเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจหรือข้อคิดเห็น (สุรสิทธิ์ อดุบุรี, 2541 : 10)

จะเห็นได้ว่า ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมร่วมกันของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลในฐานะสมาชิกของระบบการเมืองมีความโน้มเอียงทางการเมืองรับรู้ ความรู้สึก และประเมินค่าที่มีต่อระบบการเมือง

กระบวนการเกิดของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องเฉพาะ “การเมือง” เป็นหลักซึ่งโดยความเป็นจริงจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ของสังคมอย่างใกล้ชิด ดังนั้น กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางสังคม โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. กระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง (Political Socialization Process) บุคคลในสังคมจะผ่านกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองมาแต่แรกเกิดโดยเริ่มต้นตั้งแต่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่ทำงาน และจากสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) จากกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ทางการเมือง จากความรู้ทางกว้างจนถึงความรู้ทางลึก อาทิ ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบอบการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบเผด็จการทหารระบอบคอมมิวนิสต์ ระบอบสังคมนิยมและระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น หรือความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและพฤติกรรมทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากการปลูกฝังจากครอบครัว โรงเรียนองค์กรที่ทำงานและจากสื่อต่างๆ กระบวนการนี้ จะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การเมือง” ในมุมมองอย่างหลากหลาย

3. ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง (Political Beliefs, Values, Attitudes) เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือเป็นความรู้แค่ผิวเผินหรือแบบลึกซึ้ง กระบวนการรับรู้ (Perception Process) ของแต่ละคนจะหา หน้าที่ในการกลั่นกรอง ถ้าเห็นว่าสิ่งใดไม่ดีจะเกิดการปฏิเสธ เช่น บุคคลเห็นว่าระบอบเผด็จการทหารหรือระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ดีก็จะปฏิเสธแต่ถ้าเห็นว่าดีเพราะเป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไปหรือหลักการที่ดี เช่น ถ้าบุคคลเห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยดี กระบวนการรับรู้จะทำให้เกิดการยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของตน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

3.1) ระบบความเชื่อ (Beliefs) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ดำรงอยู่ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นสิ่งที่ผิดเป็นการประเมินค่าถึงสิ่งที่เป็นอยู่ว่าดีหรือเลวหรือเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิธีหรือเป้าหมายของการกระทำ ว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลเมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและเห็นว่าการเมืองระบบใดดี ก็จะยอมรับและยึดถือกลายเป็นความเชื่อทางการเมืองของตน อาทิ ความเชื่อเกี่ยวกับระบอบการเมืองต่าง ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคล

3.2) ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่อที่ยึดถือสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิธีหรือเป้าหมายการกระทำ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะยืนยงถาวรต่างกับสมัยนิยม (Fashion) ที่ไม่ยืนยงถาวร เป็นความเชื่อที่มีผลต่อการกระทำ ในระยะสั้นแล้วเลือนหายไป ค่านิยมทางการเมืองจึงเป็นการแสดงออกของความเชื่อทางการเมืองในรูปของการกระทำ ที่สามารถมองเห็นได้ อาทิ ค่านิยมเผด็จการและค่านิยมประชาธิปไตย เป็นต้น การกระทำ ต่าง ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะทำให้รู้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความเชื่อทางการเมืองอย่างไร

3.3) ทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกของตนที่สั่งสมมาจากประสบการณ์อันยาวนานและมีผลต่อการตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ด้วยลักษณะของความรู้สึกและความพอใจของตน ดังนั้น ทัศนคติทางการเมืองจึงเกิดขึ้นจากกระบวนการรับรู้ทางการเมืองของบุคคลจนกระทั่งทำให้เกิดความเชื่อทางการเมืองเกี่ยวกับลัทธิหรือระบอบการเมืองต่าง ๆ และการแสดงออกในรูปแบบของความรู้สึกทางการเมือง อาทิเช่น รู้สึกพอใจกับระบอบประชาธิปไตยที่เคารพในเรื่องเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมของคนในสังคมและรู้สึกไม่พอใจกับระบอบการเมืองที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล เป็นต้น

3.4) พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behaviors) เมื่อบุคคลมีความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองอย่างไรก็จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น อาทิเช่น บุคคลใดมีความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย บุคคลนั้นก็จะเคารพในสิทธิเสรีภาพทั้งของตนเองและผู้อื่น จะเห็นคุณค่าของความเสมอภาคและความยุติธรรมของสังคม ถ้ามีการเลือกตั้งก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ ถ้ามีการแสดงความคิดเห็นก็จะเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล พฤติกรรมการเมืองเหล่านี้ จะเกิดจากอิทธิพลของความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคล

3.5) วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) คือกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถคาดหมายได้ อาทิ บุคคลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ บุคคลที่กล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา และบุคคลที่เคารพในความเสมอภาคของผู้อื่น พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผน เช่นนี้ จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้น (สมบัติ อารังธวงค์, 2549 : 48-50)

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องเฉพาะ “การเมือง” เป็นหลักซึ่งโดยความเป็นจริงจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ของสังคมอย่างใกล้ชิด ดังนั้น กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดของวัฒนธรรมทางสังคมโดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) กระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง 2) ความรู้ทางการเมือง 3) ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง เป็นต้น

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม

ประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ 1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (The Parochial Political Culture) 2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (The Subject Political Culture) และ 3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง (The Participant Political Culture) ไม่ได้หมายความว่าในสังคมหนึ่งๆ จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทเดียว แต่อาจมีลักษณะผสมระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบผสมอยู่ในสังคมในระดับที่แตกต่างกันไปได้จึงแบ่งประเภทระบบการเมืองที่มีลักษณะผสมออกไปอีก 3 แบบ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมไพร่ฟ้า (Parochial – Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ยอมรับในอำนาจดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าของที่ดินอีกต่อไป แต่จะให้ความภักดีต่อระบบการเมืองที่ซับซ้อนกว่าเดิม กล่าวคือ จะยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางแทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องสิทธิทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง (Subject-Participant Political Culture) เป็นรูปแบบระบบการเมืองที่ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความสนใจปรารถนาที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยคิดว่าตนมีบทบาท มีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยมีการเรียกร้องสิทธิทางการเมือง แต่ในขณะเดียวกัน ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่ง ยังคงเมินเฉยและไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองสองแบบที่ผสมกันแบบนี้ อาจมีส่วนทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคง ถ้าประชาชนส่วนหนึ่งยังมีความโน้มเอียงทางอำนาจนิยมอยู่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ที่มีอยู่ในกลุ่มชนส่วนน้อย และถูกทำลายจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าอยู่เสมอ อาจทำให้ระบบการเมืองที่มีรูปแบบประชาธิปไตยไร้เสถียรภาพ ในระยะแรกๆ ของการนำรูปแบบประชาธิปไตยมาใช้ แต่ถ้าวัฒนธรรมทางการเมืองผสมสองแบบนี้ดำเนินไปได้ในเวลาอันสมควร

โดยมีระบบการเมืองประชาธิปไตยในรูปแบบมีความต่อเนื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อาจมีอิทธิพลทำให้ผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าหรือกลุ่มที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองแบบอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง (Parochial-Participant Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองรูปแบบนี้ปรากฏอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และกำลังเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมการเมืองแบบดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมีความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นต่อกลุ่มของตนเป็นลำดับแรก และมีทัศนคติต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทางที่จะแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะเชื้อชาติ เฉพาะกลุ่ม ไม่มีการประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่แตกต่าง ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะมีลักษณะส่งเสริมให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมนี้อาจอยู่ในรูปของอารมณ์ปราศจากเหตุผล หรือเป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มวงแคบๆก็ได้ ดังนั้นพวกเขาจึงได้เสนอวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน เรียกว่า “วัฒนธรรมแบบอารยะชน” หรือ “วัฒนธรรมแบบพลเมืองดี” (Civic Culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นที่ยอมรับของความโน้มเอียงทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบเข้าด้วยกันก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการปกครอง การใช้อำนาจบริหารของรัฐบาลกับการเข้ามีส่วนร่วมและการตอบสนองของประชาชน ต่อการปกครองของรัฐบาล โดยเน้นที่พฤติกรรมของคนในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โดยผู้ที่สนใจการเมืองกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จะต้องใคร่ครวญอย่างรอบคอบ โดยการประเมินจากพยานหลักฐานและการตรวจสอบ เปรียบเทียบที่จะเลือกตัดสินใจจากทางเลือกที่มีอยู่หลายทาง การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการศึกษาระบบการเมืองทั้งหมด กล่าวคือเป็นการใช้วัฒนธรรมทางการเมือง ศึกษาการเมืองและกิจการทางการเมือง ซึ่งทำให้การศึกษาใกล้เคียงกับความจริง ดังนั้น การที่จะเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งจึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นมาของประเทศนั้น หรือขององค์กรใดองค์กรหนึ่งก็จำเป็นที่จะต้องศึกษาความเป็นมาขององค์กรนั้นๆ รวมถึง ศึกษาทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2545 : 154-155)

จะเห็นได้ว่า ประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 ประเภทนี้ ไม่ได้หมายความว่าในสังคมหนึ่งๆ จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทเดียว แต่อาจมีลักษณะผสมระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบผสมอยู่ในสังคม ประเภทระบบการเมืองที่มีลักษณะผสมออกไปอีก 3 แบบ คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมไพร่ฟ้า 2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น การที่

จะเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง จึงจำเป็นจะต้องศึกษาความเป็นมาของประเทศนั้น

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคม หรือกระบวนการกล่อมเกลாதองการเมือง ซึ่งประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อมวลชน สถาบันการบันเทิงคดีต่างๆ ซึ่งวัฒนธรรมจะมีอยู่เฉพาะสังคมมนุษย์เท่านั้นไม่ว่ากลุ่มใดพวกใดล้วนมีวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองคือ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบบการปกครองของแต่ละรัฐ และทำให้ระบบการเมืองของแต่ละรัฐดำรงคงอยู่ได้อย่างราบรื่น เพราะประชาชนจะให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยการเชื่อฟังคำสั่งและกฎหมายต่างๆ อันทำให้เกิดความมีระเบียบของสังคม

2. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นหรือริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกและมักจะเกิดในหมู่ชนชั้นผู้นำของสังคม (elite) ซึ่งไม่พอใจสภาพการปกครองทางการเมืองที่ล้าหลัง และด้อยประสิทธิภาพ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนอง ความต้องการของประชาชนได้ จึงต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556 : 19-20)

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น ซึ่งสามารถแบ่งความสำคัญออกได้เป็น 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ให้ระบบการเมืองอันเป็นผลทา ให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับรัฐโดยการเชื่อฟังคำสั่งของประมุขและปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นการรักษาระเบียบของสังคมการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่วนใหญ่มักจะเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางวัฒนธรรมการเมืองสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตก เพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมือง หากสังคมการเมืองใดประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมนั้น ก็จะสามารถนำ อุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมาขึ้นา เป็นแนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัฒนธรรมทาง

การเมืองของประชาชน เพื่อบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้น (ศรายุทธ นกใหญ่, 2558 : 72)

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นผลิตผลของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคม ซึ่งประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อมวลชน วัฒนธรรมจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญ คือ สร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง ปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมือง

บทสรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยประการสำคัญที่เป็นการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคม และเป็นตัวการที่ทำให้รูปแบบและลักษณะของระบบการเมืองในแต่ละสังคมแตกต่างกันไป วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่างของการดำรงชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่งและก่อนที่จะต้องมีการปฏิบัติ คล้อยตามกันในหมู่ชนคนจำนวนมากจนปฏิบัติตามกันทั้งกลุ่มและมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนปรากฏเป็นแบบอย่างให้เห็นชัดเจนแน่นอน หากหมู่ชนที่เป็นเจ้าของร่วมมือกันปฏิบัติตามแบบอย่าง ความประพฤติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ร่วมกันเป็นแบบแผนของชีวิตของหมู่คนนั้นติดต่อกันเป็นเวลานาน แบบแผนของความประพฤตินั้นจะกลายเป็นวัฒนธรรม ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมร่วมกันของบุคคลในสังคม ที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதาสังคม และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลในฐานะสมาชิกของระบบการเมืองมีความโน้มเอียงทางการรับรู้ ความรู้สึก และประเมินค่าที่มีต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคมทั้งหมด โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องเฉพาะ “การเมือง” เป็นหลักซึ่งโดยความเป็นจริงจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ ของสังคมอย่างใกล้ชิด ดังนั้น กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดของวัฒนธรรมทางสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 3 คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมไพร่ฟ้า 2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมแบบมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้น ในการที่จะเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งจึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นมาของประเทศนั้น ๆ ด้วย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาทธรรมมี 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรเสียสละและการสนับสนุนทางการเมืองควรมั่นและเชื่อถือเคารพในศักดิ์ศรีความ

แตกต่างระหว่างบุคคล 2) ด้านความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรแสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน 3) ด้านตระหนักในผลกระทบของนโยบายตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรมีจิตสาธารณะ ระดมความคิดเพื่อกำหนดนโยบาย ยอมรับผลกระทบอันอาจจะเกิดขึ้น และ 4) ด้านมีความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองตามหลักอิทธิบาทธรรม ประชาชนควรมีจิตสำนึกให้กับชุมชน สังคม ให้รับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นผลิตผลของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคม ซึ่งประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อมวลชน วัฒนธรรมจะสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญ คือ สร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง ปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมือง

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กมล สมวิเชียร. (2514). **วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราทางสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พนิตพิชา โคตรโสภณ. (2556). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภูวน อุจน์จันทร์. (2548). “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2545). **สถาบันและกระบวนการทางการเมือง**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรายุทธ นกใหญ่. (2558). “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนบุรี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร พูนเอียด. (2526). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). **วัฒนธรรมทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2550). **การเมืองแนวความคิดและการพัฒนา** พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). **การเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2538). **วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สุนทรออฟเซต.

สุรสิทธิ์ อุตบุรี. (2541). “วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”. **รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานนท์ อาภาภิรมย์. (2542). **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : บำรุงนุกูลจิต.

Barnouw V. (1963). **Culture and Personality**. Homewood Illinois: The Dorsey P

รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Learning model on the Threefold Learning in the Tripitaka Studies 1
course of students at Mahamakut Buddhist University: Lanna Campus,
Mueang District, Chiang Mai Province

สัชชัย ทิพย์โอสถ, กันตพงศ์ ศานติศิริ, สมบูรณ์ ดอกแก้ว, จตุพร สิมมะลี
สุรเกียรติ์ บุญมาตุ่น

Sanchai Thiposot, Kantaphong Sntikhiri, Somboon Dokkeaw, Jatuporn Simmali,
Surakiart Boonmatun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mamakut Buddhist University: Lanna Campus
สำนักศาสนศึกษาวัดเจติยหลวง เชียงใหม่

Wat Chedi Luang Religious Studies Office Chiang Mai

Email : Sunchait65@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ และปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชา ดังกล่าว โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษา จำนวน 399 รูป/คน ซึ่งเลือกจากการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และใช้สถิติได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า 1) พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 ที่ 3 ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยด้านตัวผู้สอน รองลงมา ด้านที่ 4 ปัจจัยด้านผู้เรียน และด้านที่ 5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ทั้งหมดมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

2) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา ด้านที่ 1 ด้านความรู้ และด้านที่ 5 ด้านปัญญา ทั้งหมดมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก

3) เนื้อหาวิชาเก่าหรือยากเกินไป กิจกรรมการเรียนการสอนขาดกรณีศึกษาและกิจกรรมกลุ่ม นักศึกษามีส่วนร่วมไม่เพียงพอ ผู้สอนขาดการพัฒนาตนเอง นักศึกษาขาดทักษะการเรียนรู้และการคิด วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนไม่เหมาะสม เช่น ห้องเรียนและสื่อทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอ ควรปรับปรุงองค์ประกอบทั้งหมดให้มีความทันสมัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, ไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา, นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Abstract

The objectives of this research report are to study the learning of the Threefold Training (Tri Sikkhā) in the Tipitaka Studies course, explore learning models, and identify problems and recommendations for improving the learning process of the Threefold Training in this course. This study employs a quantitative research approach, with a sample group consisting of 399 students selected through simple random sampling. The research instruments include open-ended questionnaires, and the statistical methods used for analysis include percentage, mean, and standard deviation. The research findings are as follows:

The study found that students' overall learning of the Threefold Training in the Tipitaka Studies I course, across all five aspects, was at a high level. When considering each aspect individually, ranked in descending order of average score, the highest was Aspect 2 and Aspect 3, which pertain to instructional activities and instructor-related factors. These were followed by Aspect 4 (student-related factors) and Aspect 5 (environmental factors), all of which were evaluated at a high level.

The overall learning model, across all five aspects, was also at a high level. When ranked by average score from highest to lowest, the leading aspect was Aspect 3 (moral and ethical development), followed by Aspect 1 (knowledge) and Aspect 5 (wisdom), all of which were rated at a high level.

Identified challenges include outdated or overly difficult course content, a lack of case studies and group activities in instructional methods, insufficient student participation, inadequate self-development among instructors, students' lack of learning

and analytical thinking skills, and an unsuitable learning environment, such as inadequate classrooms and audiovisual equipment. It is recommended that all components be modernized to enhance teaching and learning effectiveness.

Keywords: Learning model, the Threefold Learning in the Tripitaka Studies 1 course, students at Mahamakut Buddhist University: Lanna Campus

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเทคโนโลยีต่างๆ ได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีกฎระเบียบเพื่อควบคุมสังคม ให้ทุกคนเคารพในสิทธิของบุคคลอื่น มีกระบวนการใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ด้วยกันไม่ให้คุกคามต่อกันและกัน ละเมิดต่อผู้อื่น ในสังคมไทยมีกระบวนการหนึ่งที่เราเรียกว่า Socialization กระบวนการขัดเกลาทงสังคม มีทั้งกระบวนการทางครอบครัว โรงเรียน สถาบันการศึกษา เพื่อเป็นบ่าหลอมทางสังคม มีคำกล่าวไว้ว่า การขัดเกลาทงสังคม (Socialization) เป็นศัพท์ทางสังคมวิทยา ในขณะที่วิชามานุษยวิทยาใช้คำว่า การปลูกฝังทางวัฒนธรรม (Enculturation, นิยพรรณ วรณศิริ, 2540 : 70) มีความหมายว่า กระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทงสังคมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงจากสภาพสัตว์ตามธรรมชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรม การขัดเกลาทงสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทงสังคม ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สำนักงานหรือองค์กรที่บุคคลสังกัดอยู่ สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน

การขัดเกลาทงสังคมมีความหมาย 2 นัยด้วยกัน (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2540 : 43) เป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยเหตุมนุษย์ทุกคนไม่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น การใช้ภาษาพูด การอ่านเขียนหนังสือ มารยาททางสังคมหรือระเบียบประเพณีต่าง ๆ การขัดเกลาทงสังคมจึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ที่ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้วัฒนธรรมดังกล่าว และสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้อง เช่น การได้รับการแนะนำสั่งสอนเรื่องภาษา ทำให้มนุษย์สามารถพูดภาษาติดต่อกันได้ การเรียนรู้มารยาทในการรับประทานอาหารได้ถูกต้อง เป็นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในสังคม สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน เช่น คนไทยมีบุคลิกภาพยิ้มง่ายอ่อนโยนและเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ กระบวนการขัดเกลาทงสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพมากกว่าสภาพทางธรรมชาติ เช่น เด็กไทยโดยทั่วไปจะมีลักษณะรูปร่างหน้าตาคล้ายกัน แต่การแสดงออกไม่เหมือนกันทุกคน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีผู้ใหญ่เอาใจใส่ดูแลอบรมสั่งสอนอยู่เสมอ จะมีกิริยามารยาทเรียบร้อยและพูดจาไพเราะกว่าเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลยไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล เป็นต้น

พองพันธุ มณีรัตน์ (2529 : 151-152) ชี้ให้เห็นว่า ปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้หรือการขัดเกลาทงสังคมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมได้ โดยยกตัวอย่าง เด็กผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเกิด

จากแม่ปัญญาอ่อน หูหนวกและเป็นใบ้ ไม่ทราบว่าใครเป็นพ่อเด็ก เด็กอยู่กับแม่ตามลำพังและถูกตายาย กักตัวไว้ในโรงนา เด็กคนนั้นไม่มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับใคร โดยเฉพาะไม่มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับแม่ได้เลย จนมีผู้มาพบเด็กคนนี้เมื่อเธออายุได้หกขวบครึ่ง แต่ดูคล้ายเด็กอายุหกเดือน ยังพูดไม่ได้ ได้แต่แสดงกิริยาท่าทาง และทำเสียงอู้อี้ มีอาการกิริยาหวาดผวาดูคล้ายเหมือนสัตว์ หลังจากนำเด็กคนนี้มาฝึกฝนอบรม พบว่าเธอสามารถพัฒนาตัวเองไปได้รวดเร็วจนมีพัฒนาการทางสังคมสมวัย การที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า การที่เด็กขาดความสามารถต่าง ๆ เนื่องจากขาดการติดต่อสัมพันธ์และการขัดเกลาทางสังคม ไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของสมองและจิตใจแต่อย่างใด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อการขัดเกลาทางสังคม ปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัยในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตลอดจนถึงการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ เช่น รู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วม จนกระทั่งถึงรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน ความมีระเบียบวินัยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังให้แน่นแฟ้น จนเป็นนิสัยถาวรในตัวบุคคล ปลูกฝังความมุ่งหวังของชีวิตที่กลุ่มเห็นว่ามีคุณค่า หรือที่พึงปรารถนา เช่น การยึดมั่นในคำสั่งสอนทางศาสนา หรือการพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในชีวิต เป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคม สอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม (Social role) เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ได้ถูกต้อง การสอนให้รู้จักบทบาททางสังคม รวมตลอดไปจนถึงให้รู้จักทัศนคติต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนบทบาทที่สมาชิกในสังคมพึงมี ตามสถานภาพ ตำแหน่งหรือบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนเป็นทหาร เป็นครูอาจารย์ เป็นตำรวจ บางคนเป็นนักศึกษา เป็นต้น แต่ละสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่ยกตัวอย่าง ต่างก็มีบทบาทเฉพาะที่ต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม มนุษย์ก็จะเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของตน และเข้าใจบทบาทของบุคคลอื่นในแต่ละสถานการณ์ด้วย ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์กันของสมาชิกในสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น สอนให้มีความชำนาญและทักษะ (Skill) ต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีการเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทักษะต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของบุคคลในสังคมประเพณี ทักษะต่าง ๆ ถูกกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยธรรมชาติโดยการถ่ายทอดอยู่แล้ว ในวิถีชีวิตประจำวัน บุคคลมีการเรียนรู้จากประเพณี ดังนั้น ทักษะหรือความชำนาญเฉพาะด้าน อาจไม่มีความจำเป็นมาก ซึ่งต่างจากบุคคลที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่ทักษะความชำนาญการเฉพาะด้านมีความจำเป็นมาก และบุคคลที่ต้องการมีความเชี่ยวชาญทางด้านนั้น จะต้องเข้ารับการอบรมสั่งสอนจากสถาบันที่เป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ สถาบันการศึกษา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยจึงต้องมีกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเข้าใจเนื้อหาและทฤษฎีต่างๆ ในสาขาวิชาที่เลือกแนวทางอาชีพ แต่ความรู้ที่นั้นไม่เพียงพอที่จะโน้มน้าวจิตใจก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จได้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทุก

สาขาวิชาที่ต้องเรียนวิชาศาสนาบังคับนี้ เพื่อให้นักศึกษามีระเบียบวินัย ความสามัคคี พร้อมด้วยคุณธรรม ประจําใจ มีศีลธรรม มีจิตสาธารณะ เคารพต่อกฎระเบียบ และความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างปกติสุข และอย่างเป็นสุข ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญต่อการสอดแทรกศีลธรรมทาง พระพุทธศาสนา เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี และจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมของนักศึกษา ก่อนที่นักศึกษาจะจบ การศึกษาไปทำงานยังองค์กรต่างๆ ทั้งด้านอาชีพและวิชาชีพ จากองค์กรรวมทั้งหมื่นนี้ต้องรับรองจาก กระบวนการพัฒนานักศึกษาจนเป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่กับความดี ความระเบียบ ความสามัคคี เป็นผู้ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยทางมหาวิทยาลัยมีกรอบในการพัฒนานักศึกษาดังนี้ ความเป็นผู้มีระเบียบดี รู้รักสามัคคี รู้จักบำเพ็ญต่อให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป้าหมายความเป็นผู้มี ความรู้และความประพฤติดีเป็นผู้ประเสริฐที่สุด ตามปรัชญา และปณิธานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ปัญหาการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งค้นหาคำตอบมี 3 ประการใหญ่ ๆ คือ ประการแรก การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 อยู่ในระดับใด ประการที่สอง มี รูปแบบใดบ้างที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 และประการ สุดท้าย ถ้าจะเสนอแนะแนวทางการสร้างการสร้งรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระ ไตรปิฎกศึกษา 1 ที่สูงขึ้นในอนาคตควรดำเนินการอย่างไร

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาใน รายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบและประเภทการวิจัย ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระ ไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบทดลอง (Experimental Design) เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research & Development) โดยเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้เรื่อง ไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบ การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 การเป็นวิจัยครั้งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research & Development) ซึ่งผู้วิจัยมี ขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของทุกคณะ ในปีการศึกษา 2561 รวมทั้งหมดประมาณ 1681 รูป/คน ซึ่งแยกเป็นคณะต่าง ๆ คือ 1) คณะศาสนาและปรัชญา 2) คณะสังคมศาสตร์ 3) คณะศึกษาศาสตร์ 4) คณะมนุษยศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างมีประมาณ 399 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคิดเทียบสัดส่วน สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน เป็น 0.05 โดยมีสูตรดังนี้

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนหน่วยประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

= 399.76 จำนวน 399 รูป/คน

2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างนี้คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่ลงทะเบียนในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 นี้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability Sample) นักศึกษาทุกคนสามารถที่จะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่ากัน โดยการวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา สาขาวิชาเอก คณะเนนเฉลี่ย นักศึกษาเข้าชั้นเรียน

ตอนที่ 2 การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert Scale ซึ่งมีระดับ 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน	5	หมายถึง	มีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	มีประสิทธิภาพในระดับมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	มีประสิทธิภาพในระดับน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	มีประสิทธิภาพในระดับน้อยที่สุด

โดยแปลผลแบบมาตราส่วนประมาณค่าใน 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามช่วงของค่าเฉลี่ย ยุทธ ไกรวรรณ, สถิติเพื่อการวิจัย, (2546 : 116)

ตอนที่ 3 รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 5 ด้าน ทักษะทางความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะคุณธรรมจริยธรรม

ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ที่สูงขึ้นในอนาคตของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำมาปรับปรุงแก้ไข เมื่อผ่านที่ปรึกษาแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะนั้น แล้วนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of consistency : IOC) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาของแบบสอบถาม และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.70

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวางแผนและปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้ มีหนังสือขอความร่วมมือไปยังนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการรายงานผล การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและ การจัดระเบียบข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบและข้อสรุปในการตอบปัญหาวิจัย และวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่ตั้งไว้ โดยได้ดำเนินการไปตามกรอบงานวิจัย การรายงานผล ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อรายงานผลการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ที่สูงขึ้นในอนาคต และเขียนรายงานโดยบรรยาย

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัยสถิติการบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับบรรยายปัจจัยส่วนบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ดังตารางที่ปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชา พระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ที่	การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา	3.95	0.553	มาก	4
2	ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.04	0.513	มาก	2
3	ปัจจัยด้านตัวผู้สอน	4.10	0.489	มาก	1
4	ปัจจัยด้านผู้เรียน	3.99	0.526	มาก	3
5	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม	3.79	0.601	มาก	5
รวม		3.97	0.537	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 ที่ 3 ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยด้านตัวผู้สอน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.489) ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.513) รองลงมา ด้านที่ 4 ปัจจัยด้านผู้เรียน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.526) และด้านที่ 5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.601) ตามลำดับ

2.รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา ดังตารางที่ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ที่	รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะทางความรู้	3.91	0.618	มาก	2
2	รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา	3.74	0.647	มาก	4
3	รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะคุณธรรมจริยธรรม	3.94	0.567	มาก	1
4	รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	3.85	0.576	มาก	3
5	รูปแบบการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.85	0.639	มาก	3

รวม	3.85	0.607	มาก
-----	------	-------	-----

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านทักษะคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, $S.D.=0.567$) รองลงมา ด้านที่ 1 ด้านทักษะทางความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, $S.D.=0.618$) และด้านที่ 5 ด้านทักษะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, $S.D.=0.647$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการสร้างรูปแบบการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ปัญหา คือ เนื้อหาวิชา ยากเกินไป ไม่ทันสมัย และไม่นำไปใช้ได้จริง กิจกรรมการเรียนการสอน ขาดกรณีศึกษาและกิจกรรมกลุ่ม นักศึกษามีส่วนร่วมน้อย ตัวผู้สอน ไม่ทันสมัย ขาดการพัฒนาตนเอง และถ่ายทอดความรู้ยาก ผู้เรียน ขาดทักษะการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ห้องเรียนไม่เหมาะสม โสตทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข: ปรับปรุงเนื้อหาให้เข้าใจง่าย ทันสมัย และนำไปใช้ได้จริง เพิ่มกิจกรรมกรณีศึกษาและการมีส่วนร่วมของนักศึกษา พัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ทันสมัย และถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าใจง่าย ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาตนเองของผู้เรียน ปรับปรุงห้องเรียนและเพิ่มโสตทัศนูปกรณ์ให้เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปปัจจัยการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยด้านตัวผู้สอน ปัจจัยด้านผู้เรียนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยการเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ มีความครบถ้วน ได้แก่ เนื้อหาวิชา ที่ทันสมัยและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการเรียนการสอน หลากหลายและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ ผู้สอน มีเทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและทบทวนบทเรียนได้ดี ผู้เรียน มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม ของมหาวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่ในวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เอื้อต่อการเรียนรู้และมีสนามทดสอบภาษาอังกฤษของจริง อย่างไรก็ตาม นักศึกษายังมีจุดอ่อนเรื่องการตัดสินใจที่ไม่ใช้หลักทฤษฎีและวิทยาศาสตร์มากพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ บลูม

และคณะ (Bloom et al, 1956) ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด ความเข้าใจ (Comprehend) การประยุกต์ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้ การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่างๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากเดิม เน้นโครงสร้างใหม่ การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้ และตัดสินใจว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

1) **ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา** พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา อยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** เนื้อหาของรายวิชามีความเป็นวิชาการมากก็จริงแต่ในเนื้อหารายวิชาที่ยึดกับเนื้อหาจากจนเกินไปยังไม่ได้ประยุกต์เต็มที่ ซึ่งสภาพสังคมสมัยปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมากเนื้อหาบางประการต้องปรับให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงสังคม โดยภาพรวมเนื้อหาของรายวิชามีความทันสมัยน่าสนใจสำหรับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพราะมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวอีกอย่างเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเฉพาะทางด้านศาสนาพุทธ ซึ่งปัจจัยด้านเนื้อหาครอบคลุมความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาเนื้อหาวิชาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความยากง่ายของเนื้อหาวิชา มีการเรียงลำดับในเนื้อหาวิชาเนื้อหาวิชาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพเนื้อหาวิชาก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เนื้อหาวิชาทันสมัยและทันเหตุการณ์เนื้อหาวิชาไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาอื่นเนื้อหาวิชานำไปประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Delors, 1998 กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยอิงหลักการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อเข้าใจ (Learning to know) ผึกคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผล 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to do) ส่งเสริมการลงมือทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง 3) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to get together) พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือกัน 4) การเรียนรู้เพื่อเป็นตัวของตัวเอง (Learning to be) ผึกคิดตัดสินใจแก้ปัญหา สร้างความมั่นใจ และพัฒนาตนเองอย่างสมดุล

2) **ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษา โดยรวมปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** หลักสูตรการเรียนการสอนยังคงเน้นวิชาการตามที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษา ส่งผลให้ครูและนักเรียนเกิดความเครียด เพราะต้องเรียนตามเนื้อหาที่บังคับไว้ โรงเรียนหลายแห่งยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และปลูกฝังคุณธรรมมักถูกจัดเป็นเพียงวิชาเสริม ทั้งที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์หลักการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ควรถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ และปัญญา กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ควรถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ครูควรเป็นผู้นำและที่ปรึกษา ไม่ใช่เพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหาการพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี และ

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อเด็กได้รับการอบรมที่เหมาะสม จะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีภูมิคุ้มกันต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2531) การให้รูปแบบการสอน (Modeling) พิจารณาการนำเสนอรูปแบบของแนวคิดหรือเนื้อหาให้ผู้เรียนสนใจในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้รูปภาพ การใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ การเล่าเรื่อง การใช้กรณีศึกษา การใช้คำถาม ฯลฯ การใช้รูปแบบการสอน จะเน้นการนำเสนอที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด หรือการค้นคว้าที่ต่อเนื่อง โดยการนำ หรือเสนอแนะวิธีการจากผู้สอนเป็นตัวอย่าง การฝึกปฏิบัติ (Practicing) ในช่วงนี้ให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อยกับเพื่อนๆ หรือตามลำพัง ภายใต้การดูแลเอาใจใส่และการแนะนำของอาจารย์ การปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระ (Conduction Independent Activities) ในช่วงนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระตามแนวคิดของตนเองหรือของกลุ่ม โดยให้ประยุกต์ความรู้และแนวคิดที่ได้เรียนรู้มาใช้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

3) ปัจจัยด้านตัวผู้สอน พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมปัจจัยด้านตัวผู้สอน อยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** อาจารย์มีความเชี่ยวชาญในการสอนและนำหลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาประยุกต์ใช้ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การใช้เทคโนโลยีช่วยสอน และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังออกแบบการสอนให้หลากหลาย ทั้งการเรียนแบบรายบุคคล กลุ่ม และออนไลน์ รวมถึงเชื่อมโยงการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยเน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Carl R.Rogers แนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ของ Carl R. Rogers เน้นให้ผู้เรียนเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ ต่างจากวิธีดั้งเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการท่องจำและฝึกฝน ครูหลายคนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีสอนที่หลากหลาย แต่พยายามหาวิธีที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน

4) ปัจจัยด้านผู้เรียน พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมปัจจัยด้านตัวผู้เรียน อยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีความตั้งใจเรียนสูง เนื่องจากส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะไม่ดีและเดินทางมาจากต่างอำเภอ ทำให้ต้องขยันและรับผิดชอบมากขึ้น หลายคนเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยเพื่ออนาคตของตนเองและครอบครัว มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถทำงานควบคู่กับการเรียน โดยจัดการศึกษาแบบครึ่งวัน ค่าเทอมไม่สูง และมีระบบการเรียนที่ทันสมัย ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเรียนจบและประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ เบนจามิน บลูมและคณะ (Bloom et al., 1956) ทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูม (Bloom et al., 1956) แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ **ความรู้** การจดจำและเรียกคืนข้อมูล **ความเข้าใจ** การจับใจความตีความ และขยายความ **การนำไปใช้** การใช้ความรู้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ **การวิเคราะห์** การแยกแยะองค์ประกอบและมองเห็นความสัมพันธ์ **การสังเคราะห์** การรวมส่วนย่อยเป็นแนวคิดใหม่ที่

สมบูรณ์ การประเมินค่า การตัดสินใจและให้คุณค่าตามหลักเหตุผลและสังคมยอมรับ แนวคิดนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม พบว่า การเรียนรู้เรื่องไตรสิกขาในรายวิชาพระไตรปิฎกศึกษา 1 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมมีผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของคน การเลี้ยงดูและวัฒนธรรมในแต่ละประเทศจะสร้างลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน เช่น คนไทยมีลักษณะนิสัยตามแบบไทยๆ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านสมอง ซึ่งเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อสมองเผชิญกับความเครียดและการผ่อนคลายที่สมดุลกัน การสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นช่วยให้สมองเชื่อมโยงระบบประสาทเพิ่มขึ้น และสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การควบคุมความเครียด โภชนาการ การออกกำลังกาย และการผ่อนคลายก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานของเกอร์ลาชและอีลี (Gerlach and Ely, 1971 : 282) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นกุญแจสำคัญในการวางแผนและการสอนเชิงระบบ สื่อเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก ไม่ว่าจะเป็นบุคคล วัสดุอุปกรณ์ หรือเหตุการณ์ที่สร้างเงื่อนไขซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะตลอดจนทัศนคติ โดยนัยนี้ครู ตำรา และสิ่งแวดล้อมรอบๆ โรงเรียนต่างเป็นสื่อการเรียนการสอนทั้งสิ้น

องค์ความรู้ใหม่

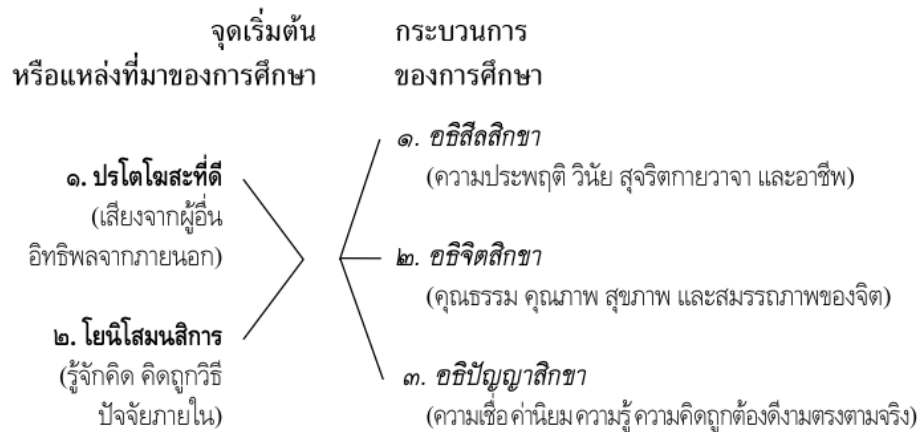
การฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้เกิดความสะอาดบริสุทธิ์ สว่าง และสงบในกายและใจ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจอย่างยิ่ง

ศีล: การศึกษาเพื่อควบคุมกายและวาจาให้สะอาดบริสุทธิ์ โดยไม่ทำสิ่งที่เป็นอกุศล เช่น การฆ่าสัตว์ หรือการลักขโมย เมื่อฝึกไปนาน ๆ ศีลจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรา และไม่ต้องคอยระมัดระวังในการรักษาศีลอีกต่อไป

สมาธิ: การฝึกเพื่อควบคุมจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่านหรือหนีไปคิดเรื่องที่ไม่ดี เมื่อฝึกสมาธิจนถึงระดับสูงจิตจะหยุดนิ่งและสว่าง ซึ่งจะเกิดเป็น อธิจิต หรือจิตที่สงบอย่างยิ่ง

ปัญญา: การศึกษาที่นำไปสู่การรู้เท่าทันโลกและชีวิต เมื่อจิตสะอาดและสว่างขึ้นจากการฝึกศีลและสมาธิ จะทำให้เราสามารถเห็นความจริงและเข้าใจธรรมชาติของทุกสิ่ง ซึ่งเรียกว่า อธิปัญญา

การฝึกสามสิ่งนี้เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน การพัฒนาจากศีลเป็นอธิศีล สมาธิเป็นอธิจิต และปัญญาเป็นอธิปัญญา ทำให้กายและใจสะอาดบริสุทธิ์ สว่าง และสงบ พร้อมทั้งจะก้าวสู่การหลุดพ้นจากทุกข์และสู่เป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนาในที่สุด ตามแผนภาพที่แสดงดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาดำเนินการจัดทำเป็นข้อเสนอแนะไว้เป็น 3 ระดับดังนี้

1. ปัจจัยด้านเนื้อหาวิชา ควรรักษาและปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านเนื้อหาวิชา

2. ปัจจัยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประจำชาติ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม

3. ปัจจัยด้านตัวผู้สอน ควรรักษาและพัฒนาคุณภาพการสอนของผู้สอน โดยเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน

4. ปัจจัยด้านผู้เรียน ควรส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคปัจจุบัน เช่น ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ควรส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ห้องสมุดที่มีบรรยากาศเหมาะสม และสื่อทัศนูปกรณ์ที่ทันสมัย

3) ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2) ควรทำวิจัยเรื่อง การนำหลักมรรคมีองค์แปดประการเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมด้าน อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3) ควรทำวิจัยเรื่อง การนำหลักพละ 5 เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดองค์ความรู้เรื่อง โยนิโสมนสิการ

บรรณานุกรม

- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิยพรรณ วรรณศิริ.(2540). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2529). มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธ ไกรวรรณ. (2546). **สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. (2531). **เอกสารคำสอนหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Bloom,et al. (1956). **The Function of Excutive**. London: Oxford University Press.
- Carl R. Rogers (1946), **Significant Aspects of Client-Centered Therapy**First published in *American Psychologist*, University of Chicago.
- Delors, J. (August, 1998). **Learning: The Treasure Within**. UNESCO Department of Employment, Education and Training, Canberra. (1991). Teaching English Literacy. A Project of National Significance on the Preservice Preparation of Teachers for Teaching English Literacy, Vol. 1.
- Gerlach,S. Vernon and Ely,P. Danald.(1971). **Teaching and Media A systematic Approach**. New Jersey: Prentice Hall.

Published by

**Wat Huay Hin Fon
Wang Thong Subdistrict, Phakdi Chumphon District,
Chaiyaphum Province**

<https://web.facebook.com/wadhuaihinfon>